

Fremsat den 24. februar 2017 af forsvarsministeren (Claus Hjort Frederiksen)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) og toldloven

(FE's adgang til oplysninger om flypassagerer og ændring af FE's forpligtelse til sletning af oplysninger)

§ 1

I lov om Forsvarets Efterretningstjeneste (FE), jf. lovbekendtgørelse nr. 1 af 4. januar 2016, foretages følgende ændringer:

1. I § 3 indsættes efter stk. 3 som nye stykker:

»Stk. 4. Told- og skatteforvaltningen skal videregive oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer til Forsvarets Efterretningstjeneste, hvis tjenesten vurderer, at oplysningerne kan have betydning for varetagelsen af tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet, og oplysningerne vedrører personer, der ikke er danske statsborgere.

Stk. 5. Forsvarsministeren kan efter forhandling med skatteministeren fastsætte regler om, hvordan oplysninger efter stk. 4 skal stilles til rådighed for Forsvarets Efterretningstjeneste.«

Stk. 4 bliver herefter stk. 6.

2. Efter § 6 indsættes i *kapitel 3*:

»§ 6 a. Bliver Forsvarets Efterretningstjeneste i forbindelse med sine aktiviteter opmærksom på, at sager eller dokumenter m.v. ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, skal disse slettes, uanset om slettefristen i § 6, stk. 1, er udløbet. Forsvarets Efterretningstjeneste er ikke i øvrigt forpligtet til løbende af egen drift at gennemgå tjenestens sager og dokumenter m.v. med henblik på at vurdere, om betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, fortsat er opfyldt.

Stk. 2. Forsvarets Efterretningstjeneste er uanset bestemmelserne i §§ 4 og 5 samt § 6, stk. 1 og 3, ikke forpligtet til at slette oplysninger, der ikke opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, hvis oplysningerne indgår i dokumenter m.v., som i øvrigt opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, jf. dog § 10, stk. 2.«

3. I § 10 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Konstateres det i forbindelse med en undersøgelse efter stk. 1, at Forsvarets Efterretningstjeneste behandler oplysninger, som ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, skal disse oplysninger slettes uanset § 6 a, stk. 2.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

§ 2

I toldloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1223 af 20. september 2016, som ændret ved § 2 i lov nr. 1881 af 29. december 2015, foretages følgende ændringer:

1. I § 17, stk. 4, ændres »til brug for udøvelse af toldkontrol og forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13.« til:

»til brug for

- 1) udøvelse af toldkontrol,
- 2) forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13, og
- 3) Forsvarets Efterretningstjenestes virksomhed rettet mod forhold i udlandet.«

2. I § 17, stk. 6, 1. pkt., indsættes efter »justitsministeren«: »og forsvarsministeren«.

§ 3

Stk. 1. § 1, nr. 2 og 3, træder i kraft den 1. juni 2017.

Stk. 2. Forsvarsministeren fastsætter tidspunktet for ikrafttræden af § 1, nr. 1, og § 2.

§ 4

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men § 1 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. FE's adgang til passageroplysninger
  - 2.1. Baggrunden for forslaget
    - 2.1.1. PET's adgang til passageroplysninger via SKAT
  - 2.2. Gældende ret
    - 2.2.1. Generelt om FE's tilvejebringelse af oplysninger
    - 2.2.2. Videregivelse af oplysninger fra andre forvaltningsmyndigheder til FE
    - 2.2.3. Tilsynet med FE's behandling af oplysninger
  - 2.3. Forsvarsministeriets overvejelser
  - 2.4. Den foreslåede ordning
3. FE's sletning af lovligt tilvejebragte oplysninger
  - 3.1. Baggrunden for forslaget
  - 3.2. Gældende ret
    - 3.2.1. Generelt om FE's indsamling og indhentning af oplysninger
    - 3.2.2. FE's behandling og sletning af oplysninger om i Danmark hjemmehørende personer
    - 3.2.3. Tilsynet med Efterretningstjenestens tilsyn med FE
  - 3.3. Forsvarsministeriets overvejelser
    - 3.3.1. Pligt for FE til løbende gennemgang af sager og dokumenter m.v. med henblik på overvejelser om sletning
    - 3.3.2. FE's forpligtelse til at slette oplysninger, der indgår i dokumenter, som forsat er relevante for FE's opgaver
  - 3.4. Den foreslåede ordning
    - 3.4.1. Sletning på sags- og dokumentniveau
    - 3.4.2. Sletning på oplysningsniveau
    - 3.4.3. Sletning på oplysningsniveau i forbindelse med den indirekte indsigtssystem
4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
6. Administrative konsekvenser for borgerne
7. Miljømæssige konsekvenser
8. Forholdet til EU-retten og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
10. Sammenfattende skema

1. Indledning

Regeringen vil til enhver tid forsvare Danmark og sikre borgernes tryghed. Regeringen er derfor vedblivende optaget af at sikre de nødvendige arbejdsvilkår, redskaber og ressourcer til de myndigheder, som står vagt om danskernes sikkerhed.

Regeringen ønsker derfor at sikre, at Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) i forbindelse med sin virksomhed rettet mod forhold i udlandet får adgang til relevante oplysninger, som luftfartsselskaberne har om de passagerer, der er udenlandske statsborgere. Sådanne oplysninger vil styrke FE's muligheder for at løse tjenestens opgaver med bl.a. at forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser samt mulighederne for at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for, at Danmark som suveræn stat kan føre sin udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik på grundlag af bl.a. selvstændige nationale efterretningsmæssige vurderinger.

Det foreslås på den baggrund, at der skabes en særskilt lovhjemmel til, at FE kan få adgang til visse af de oplysninger om passagerer og besætning, som luftfartsselskaberne i medfør af toldloven skal overføre til SKAT. Der lægges således op til, at SKAT skal videregive oplysninger vedrørende udenlandske passagerer og besætning til FE, hvis tjenesten vurderer, at oplysningerne kan have betydning for varetagelsen af tjenestens efterretningsmæssige virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

Forslaget skal ses i lyset af, at SKAT har iværksat etablering af en elektronisk løsning til modtagelse og videregivelse af passageroplysninger fra luftfartsselskaberne. Denne løsning blev etableret i forbindelse med, at SKAT ved en ændring af lov om Politiets Efterretningstjeneste (PET) og toldloven fik hjemmel til også at modtage oplysninger om flypassagerer m.v. og videregive oplysningerne til PET til brug for PET's forebyggende og efterforskningsmæssige indsats mod bl.a. terrorisme. Nærværende lovforslag tager således afsæt i den etablerede ordning mellem SKAT og

PET og den lovændring, der ligger til grund herfor. Derved undgås det, at luftfartsselskaberne skal videregive passageroplysninger til flere myndigheder.

Det er endvidere af afgørende betydning for regeringen at sikre, at de operative kræfter hos FE anvendes så effektivt som muligt til FE's kerneopgaver, ligesom det er af afgørende betydning at finde den rette balance mellem hensynet til FE's operationelle kapacitet og hensynet til at undgå unødvendig ophobning af oplysninger om enkeltpersoner hos FE.

På den baggrund foreslås det, at FE-loven ændres med henblik på at klarlægge rækkevidden af FE's forpligtelser til at slette lovligt tilvejebragte oplysninger. Ændringen vil bl.a. indebære, at det udtrykkeligt fremgår af loven, at når FE i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at sager eller dokumenter m.v. ikke længere opfylder FE-lovens behandlingskriterier, skal disse slettes, uanset om de relevante slettefrister er udløbet, men at FE ikke herudover er forpligtet til løbende af egen drift at gennemgå tjenestens sager og dokumenter m.v. med henblik på at overveje sletning.

Forslaget skal ses i sammenhæng med lov nr. 1727 af 27. december 2016 om ændring af lov om Politiets Efterretningstjeneste (PET) (Ændring af PET's opgaver i forhold til den alvorligste organiserede kriminalitet og PET's forpligtelse til sletning af oplysninger).

2. FE's adgang til passageroplysninger

2.1. Baggrunden for forslaget

Truslerne mod Danmark og danske interesser er alvorlige og komplekse og ændrer løbende karakter. Trusselsbilledet er markant anderledes i forhold til for få år siden og omfatter bl.a. terrorisme, skrøbelige stater samt et Rusland, der skaber ny usikkerhed i Europa. Samtidig står Danmark over for markante udfordringer på cyberområdet og i Arktis.

FE har som Danmarks udenrigsefterretningstjeneste og militære efterretningstjeneste bl.a. til opgave at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for Danmarks udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser. Det er derfor af afgørende betydning for FE's efterretningsmæssige indsats, at tjenesten til stadighed har adgang til de oplysninger, der gør det muligt for FE at kunne afdække samt informere og varsle om globale og regionale udviklinger af betydning for Danmark og danske interesser. FE's forebyggende indsats er endvidere afhængig af, at FE har adgang til oplysninger, der gør det muligt for FE at kunne opdage og følge statslige aktører, netværk, grupper og enkeltpersoner, som kan udgøre en trussel mod Danmark og danske interesser.

Til brug for løsningen af disse opgaver er det væsentligt for FE, at tjenesten bl.a. har adgang til oplysninger om rejser til og fra Danmark foretaget af bestemte personer samt oplysninger om rejser til bestemte destinationer og om særlige rejsemønstre.

Forsvarsministeren orienterede ved brev af 13. maj 2016 (FOU Alm.del, bilag 122) Folketingets Forsvarsudvalg, om

at FE tidligere har haft et samarbejde med SKAT om modtagelse af oplysninger om konkrete flypassagerer. Samarbejdet blev imidlertid – ligesom et tidligere samarbejde mellem PET og SKAT – indstillet som følge af usikkerhed om hjemmelsgrundlaget. Der har for FE's vedkommende været tale om modtagelse af oplysninger i meget begrænset omfang og til nærmere afgrænsede formål.

På den baggrund har dette lovforslag til formål at sikre, at FE får adgang til luftfartsselskabernes relevante passageroplysninger. Oplysningerne vil efter den foreslåede model fremadrettet kunne tilvejebringes til brug for FE's efterretningsmæssige virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

2.1.1. PET's adgang til passageroplysninger via SKAT

Lovforslaget skal ses i sammenhæng med lov nr. 1881 af 29. december 2015 om ændring af lov om Politiets Efterretningstjeneste (PET) og toldloven, hvormed der blev skabt mulighed for PET til via SKAT at få adgang til de oplysninger, som luftfartsselskaber registrerer om passagerer og besætning (passageroplysninger) i forbindelse med rejser til og fra Danmark. De pågældende passageroplysninger omtales også som PNR-oplysninger (Passenger Name Records), hvilket også omfatter API-oplysninger (Advanced Passenger Information).

Lovændringen var bl.a. foranlediget af, at SKAT og PET tidligere havde haft et samarbejde, der bl.a. indebar, at SKAT efter anmodning fra PET indhentede passageroplysninger i henhold til toldloven, som herefter blev videregivet til PET. Samarbejdet blev imidlertid indstillet som følge af usikkerhed om hjemmelsgrundlaget.

Med loven skete der en ændring af toldloven, hvorefter luftfartsselskaberne fik pligt til at give told- og skatteforvaltningen oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer, som virksomhederne er i besiddelse af, til brug for udøvelse af både toldkontrol og forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 (landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed) samt kapitel 13 (forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v.).

Loven indebar endvidere en ændring af PET-loven, hvorefter told- og skatteforvaltningen forpligtes til at videregive oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer til PET, hvis tjenesten vurderer, at oplysningerne kan have betydning for varetagelse af tjenestens opgaver vedrørende forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13.

Loven indebar desuden, at skatteministeren blev bemyndiget til efter forhandling med justitsministeren at fastsætte nærmere regler om luftfartsselskabernes oplysningsforpligtelse, herunder hvordan oplysningerne stilles til rådighed for told- og skatteforvaltningen, og med hvilke intervaller oplysningerne skal meddeles.

Skatteministeren har udmøntet bemyndigelsen ved at fastsætte nærmere regler i bekendtgørelse nr. 1453 af 30. november 2016 om ændring af bekendtgørelse om toldbehandling, som er trådt i kraft den 1. januar 2017. De oplysninger,

som luftfartsselskaberne skal give til SKAT, jf. toldbehandlingsbekendtgørelsens § 85 a, stk. 1, og bekendtgørelsens bilag 1 a, er:

- 1) PNR-nummer
- 2) Dato for reservationen/udstedelse af billet
- 3) Planlagt(e) rejsedato(er)
- 4) Navn(e)
- 5) Adresse og kontaktoplysninger (telefonnummer, e-mailadresse)
- 6) Alle former for oplysninger om betalingsformer, herunder faktureringsadresse
- 7) Fuldstændig rejseplan for en konkret passagerliste
- 8) Oplysninger om bonusprogrammer
- 9) Rejsebureau/rejseagent
- 10) Rejsestatus for passagerer, herunder bekræftelser, indtjekningsstatus, oplysninger om no show- og go show
- 11) Opsplittede/opdelte PNR-oplysninger
- 12) Oplysninger i billetrubrikken, herunder billetnummer, dato for udstedelse af billetten og enkeltbilletter, automatisk billetprisangivelse (Automated Ticket Fare Quote)
- 13) Pladsnummer og andre pladsoplysninger
- 14) Oplysninger om fælles rutenummer (code-sharing)
- 15) Alle bagageoplysninger
- 16) Antal medrejsende og disses navne på passagerlisten
- 17) Eventuelt indsamlede forhåndsoplysninger om passagerer (API-oplysninger) (herunder typen, nummeret, udstedelseslandet og udløbsdatoen for ethvert identitetsdokument, nationalitet, efternavn, fornavn, køn, fødselsdato, luftfartsselskab, rutenummer, afgangsdato, ankomstdato, afgangslufthavn, ankomstlufthavn, afgangstidspunkt og ankomsttidspunkt).
- 18) Alle historiske ændringer af passagerlisten vedrørende nr. 1-17.

Toldbehandlingsbekendtgørelsens § 85 a, stk. 1, nr. 17, definerer API-oplysninger på samme måde som i direktiv (EU) 2016/681 af 27. april 2016 om anvendelse af passagerlisteoplysninger (PNR-oplysninger) til at forebygge, opdage, efterforske og retsforfølge terrorhandlinger og grov kriminalitet (PNR-direktivet). Pligten til at levere API-oplysninger omfatter både ikke-verificerede oplysninger, som f.eks. er indsamlet af luftfartsselskaberne i forbindelse med booking af billetten, samt verificerede oplysninger, som f.eks. er indsamlet af luftfartsselskaberne i forbindelse med check-in og paskontrol mv. i lufthavnen.

Oplysningerne skal efter toldbehandlingsbekendtgørelsens § 85 a, stk. 2, videregives elektronisk til SKAT's elektroniske løsning i det format, som SKAT fastsætter. I særlige tilfælde kan videregivelse dog ske ved brug af et hvilket som helst andet middel, der sker i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler om datasikkerhed. Det følger endvidere af toldbehandlingsbekendtgørelsens § 85 b, stk. 3, at de ovennævnte oplysninger opbevares i SKAT's elektroniske løsning i to år fra oplysningerne modtages.

Med nærværende lovforslag skabes en særskilt lovhjemmel til, at FE via SKAT's elektroniske løsning kan få adgang til de passageroplysninger om udenlandske statsborger-

re, som luftfartsselskaberne er forpligtet til at videregive til SKAT.

2.2. Gældende ret

2.2.1. Generelt om FE's tilvejebringelse af oplysninger

Kapitel 2 i lov om Forsvarets Efterretningstjeneste (FE-loven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1 af 4. januar 2016, regulerer FE's adgang til at tilvejebringe oplysninger til brug for varetagelsen af tjenestens opgaver.

Efter FE-lovens § 3, stk. 1, kan FE indsamle og indhente enhver oplysning, der kan have betydning for tjenestens efterretningsmæssige virksomhed.

Kriteriet »kan have betydning« indebærer, at FE's indsamling og indhentning af oplysninger alene skal opfylde en generel relevansbetingelse, dvs., at det ikke på forhånd kan udelukkes, at oplysningen har relevans for tjenesten. Der henvises til bemærkningerne til bestemmelsen i FE-lovens § 3, stk. 1, jf. Folketingstidende 2012-13, A, L 163 af 27. februar 2013 som fremsat, side 41.

Den efterretningsmæssige virksomhed er rettet mod forhold i udlandet og består bl.a. i at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for Danmarks udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, samt forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser.

FE behandler på den baggrund bl.a. oplysninger, der vedrører terrorisme, spredning af masseødelæggelsesvåben, organiseret kriminalitet og cybertrusler samt politiske, militære og økonomiske forhold af betydning for Danmark og danske interesser. Der henvises til pkt. 4.1.1 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget til FE-loven, jf. Folketingstidende 2012-13, A, L 163 af 27. februar 2013 som fremsat, side 14.

Bestemmelsen omfatter den indsamling og indhentning af oplysninger, som sker ved FE's egen foranstaltning, såvel som oplysninger, som tjenesten modtager fra eksempelvis andre forvaltningsmyndigheder.

Ved FE's efterretningsmæssige virksomhed rettet mod forhold i udlandet kan FE i medfør af § 3, stk. 2, medtage oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer og personer, der opholder sig i Danmark. FE kan endvidere i medfør af FE-lovens § 3, stk. 3, indhente oplysninger om en i Danmark hjemmehørende fysisk person, når denne opholder sig i udlandet, og der er bestemte grunde til at formode, at den pågældende deltager i aktiviteter, der kan indebære eller forøge en terrortrussel mod Danmark og danske interesser. Såfremt denne indhentning medfører, at der sker indgreb i meddelelseshemmeligheden, skal tjenesten indhente retskendelse hertil efter reglerne i FE-lovens kapitel 2 a. Med indhentning af oplysninger menes ifølge bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Folketingstidende 2015-16, A, L 9 af 7. oktober 2015 som fremsat, side 13, tilvejebringelse af oplysninger, som ikke er umiddelbart tilgængelige, herunder eksempelvis ved elektronisk indhentning eller ved henvendelse til en offentlig myndighed eller privat virksomhed.

FE-lovens § 3 pålægger ikke i sig selv en tredjepart – f.eks. en offentlig myndighed eller privat virksomhed – at videregive oplysninger til FE, heller ikke i tilfælde, hvor FE har fået en retskendelse efter FE-lovens § 3, stk. 3, men fastslår alene, at FE kan indhente oplysningerne.

Hvis en offentlig eller privat tredjepart, f.eks. et luftfartselskab, ikke ønsker – eller ikke efter lovgivningen har mulighed for – at videregive oplysninger til FE, kan FE-lovens § 3 således ikke i sig selv danne grundlag for at kræve oplysninger udleveret til FE.

2.2.2. Videregivelse af oplysninger fra andre forvaltningsmyndigheder til FE

Persondataloven gælder som udgangspunkt for danske forvaltningsmyndigheders videregivelse af personoplysninger til FE, jf. persondatalovens § 1, stk. 1 og 3. Dette indebærer, at bl.a. persondatalovens §§ 5-8, der indeholder betingelser for adgangen til at behandle, herunder videregive, personoplysninger, finder anvendelse i forhold til myndighedernes videregivelse af oplysninger.

Videregivelse af oplysninger til FE kan således bl.a. ske, hvis videregivelsen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave, der henhører under offentlig myndighedsudøvelse, som forvaltningsmyndigheden eller FE har fået pålagt, jf. persondatalovens § 6, stk. 1, nr. 6. Videregivelse af følsomme personoplysninger kan dog alene ske, hvis betingelserne herfor i persondatalovens §§ 7 og 8 er opfyldt.

Persondatalovens §§ 5-8 regulerer alene, hvornår en anden forvaltningsmyndighed er berettiget til at videregive personoplysninger til FE. Det følger imidlertid af forvaltningslovens § 31, stk. 1, at i det omfang en forvaltningsmyndighed er berettiget til at videregive en oplysning til FE, skal myndigheden på begæring af FE videregive oplysningen, hvis den er af betydning for FE's virksomhed eller for en afgørelse, som FE skal træffe. Dette gælder dog ikke, hvis videregivelsen påfører forvaltningsmyndigheden et merarbejde, der væsentligt overstiger den interesse, FE har i at få oplysningen, jf. § 31, stk. 2.

Det er den forvaltningsmyndighed, der modtager anmodningen fra FE om udlevering af oplysninger efter forvaltningslovens § 31, som skal vurdere, om betingelserne for videregivelsen er opfyldt. En sådan vurdering kan efter omstændighederne nødvendiggøre, at FE over for den pågældende myndighed redegør nærmere for behovet for at få oplysningerne udleveret.

For så vidt angår SKAT's videregivelse af passageroplysninger til FE vil det således efter de almindelige regler i forvaltningsloven og persondataloven være SKAT og ikke FE, der skal foretage vurderingen af, om betingelserne for videregivelse af oplysningerne til FE er opfyldt. Desuden indebærer den gældende ordning i toldloven, at SKAT's modtagelse af passageroplysninger – og dermed principielt også SKAT's efterfølgende videregivelse af oplysningerne – er begrænset til nærmere specificerede formål, som omfatter udøvelse af toldkontrol og forebyggelse og efterforskning af

overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13, jf. toldlovens § 17, stk. 4.

Det bemærkes, at der gælder særlige regler for PET's videregivelse af oplysninger til FE. PET-lovens § 10, stk. 1, hjemler således en videre adgang til at videregive oplysninger end efter de almindelige regler i persondataloven og forvaltningsloven. PET kan dermed videregive oplysninger til FE, hvis videregivelsen kan have betydning for varetagelsen af tjenesternes opgaver.

2.2.3. Tilsynet med FE's behandling af oplysninger

Tilsynet med Efterretningstjenesterne blev oprettet den 1. januar 2014. Tilsynet er et særligt uafhængigt kontrolorgan, der bl.a. fører tilsyn med, at FE behandler oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer i overensstemmelse med FE-loven.

I forhold til FE påser tilsynet bl.a., om tjenesten overholder FE-lovens regler om tilvejebringelse af oplysninger, herunder om indsamling og indhentning. Tilsynet påser endvidere, om FE overholder FE-lovens regler om intern behandling af oplysninger, herunder om frister for sletning af oplysninger, og videregivelse af oplysninger (tjenesterne imellem samt videregivelse til andre forvaltningsmyndigheder, private, udenlandske myndigheder og internationale organisationer). Tilsynet påser desuden, om FE overholder forbudet i FE-loven mod at behandle oplysninger om personer alene på baggrund af lovlig politisk virksomhed.

Efter anmodning fra en fysisk eller juridisk person skal tilsynet tillige undersøge, om FE uberettiget behandler oplysninger om den pågældende. Tilsynet sikrer, at dette ikke er tilfældet og giver herefter den pågældende meddelelse herom (den indirekte indsigtssordning). Det er forudsat i bemærkningerne til bestemmelsen i FE-lovens § 10, jf. Folketingsstidende 2012-13, A, L 163 af 27. februar 2013 som fremsat, side 52, at tilsynet kan pålægge FE at slette oplysninger, som tjenesten behandler med urette.

Tilsynet kan hos FE kræve enhver oplysning og alt materiale, der er af betydning for tilsynets virksomhed, og tilsynet har til enhver tid adgang til alle lokaler, hvorfra der er adgang til de oplysninger, som behandles, eller hvor tekniske hjælpemidler anvendes. Tilsynet kan endvidere afkræve FE skriftlige udtalelser om faktiske og retlige forhold af betydning for tilsynets kontrolvirksomhed.

2.3. Forsvarsministeriets overvejelser

FE's opgave med at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for Danmarks udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik indebærer bl.a., at FE arbejder med at afdække fremmede statsmagters politiske og strategiske interesser inden for områder af betydning for Danmark og danske interesser.

Til løsningen af disse opgaver er det vigtigt for FE at have kendskab til rejseplaner for udenlandske statsborgere, som kan antages at agere på vegne af en fremmed stat. Analyse af sådanne personers rejsemønstre vil efter omstændighederne kunne bidrage til afdækning af fremmede statsmagters intentioner og kapaciteter. Bestemte personers rejser kan såle-

des være udtryk for fremmede statsmagters justering af gældende politik, afdækning af nye interesseområder eller oprioritering af andre områder. Passageroplysninger vil endvidere kunne bidrage til opdagelsen af hidtil ukendte person-sammenhænge.

Blandt FE's vigtigste opgaver er endvidere at forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser. En adgang for FE til passageroplysninger vedrørende særlige destinationer og rejsemønstre, som vurderes at kunne være relevante i f.eks. en terrormæssig sammenhæng, vil – når oplysningerne sammenholdes med FE's øvrige indhentede oplysninger – kunne styrke FE's mulighed for at opdage hidtil ukendte trusler fra personer og netværk. FE har således med sine særlige efterretningskapaciteter, herunder indhentnings- og analysekapaciteter, forudsætninger for at anvende passageroplysninger til at identificere og afdække trusler fra udlandet. Der vil også i andre sammenhænge i forbindelse med FE's efterretningsmæssige virksomhed kunne være behov for, at FE får adgang til passageroplysninger, f.eks. i forbindelse med kilderekruttering.

På den baggrund finder Forsvarsministeriet, at der er behov for at sikre, at FE får adgang til relevante oplysninger, som luftfartsselskaberne har om deres passagerer og besætning. Det vil styrke FE's mulighed for at løse tjenestens vigtige opgaver med at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for Danmarks udenrigs-, sikkerheds-, og forsvarspolitik samt forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser.

Forsvarsministeriet lægger endvidere vægt på, at det sikres, at de danske efterretningskapaciteter udnyttes bedst muligt og mest effektivt til gavn for Danmark og danske interesser. De danske efterretningstjenester spiller en afgørende rolle i at beskytte Danmark særligt mod terrortruslen, og samspillet mellem PET og FE er afgørende for en effektiv terrorbekæmpelse i og uden for Danmark. PET er ansvarlig for rigets indre sikkerhed, og FE's virksomhed er – som Danmarks udenrigsefterretningstjeneste, militære efterretningstjeneste og nationale elektroniske indhentningstjeneste – rettet mod forhold i udlandet. Lovforslaget ændrer ikke på denne grundlæggende arbejdsdeling mellem PET og FE.

I lyset af PET's adgang til passageroplysninger til brug for forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13, finder Forsvarsministeriet ikke på nuværende tidspunkt grundlag for at give FE en særskilt adgang til passageroplysninger vedrørende danske statsborgere, herunder de danske statsborgere, der opholder sig i udlandet, og hvor der er bestemte grunde til at formode, at den pågældende deltager i aktiviteter, der kan indebære eller forøge en trussel mod Danmark og danske interesser, jf. FE-lovens § 3, stk. 3.

PET har således med den allerede etablerede løsning mulighed for at tilgå oplysninger om, at personer med mulig tilknytning til terrorvirksomhed er på vej til eller fra Danmark, ligesom PET løbende har adgang til passageroplysninger vedrørende særlige destinationer og rejsemønstre, som vurderes at være relevante i en terrormæssig sammenhæng.

Som led i det tætte samarbejde mellem PET og FE vil PET i medfør af PET-lovens § 10, stk. 1, fortsat videregive oplysninger til FE, hvis videregivelsen kan have betydning for varetagelsen af tjenesternes opgaver, herunder passageroplysninger vedrørende de personer, der er omfattet af FE-lovens § 3, stk. 3, således at begge tjenesters kapaciteter kan udnyttes bedst muligt til at forebygge og modvirke terrorisme.

På den baggrund finder Forsvarsministeriet, at FE's adgang til passageroplysninger ikke bør omfatte oplysninger om danske statsborgere.

Forsvarsministeriet har endvidere overvejet, om FE's adgang til passageroplysninger yderligere kunne begrænses til ikke at omfatte øvrige i Danmark hjemmehørende fysiske personer, jf. det i FE-loven anvendte begreb. Begrebet omfatter efter bemærkningerne til bestemmelsen i FE-lovens § 3, jf. Folketingstidende 2012-13, A, L 163 af 27. februar 2013 som fremsat, side 43, danske statsborgere, nordiske statsborgere og andre udlændinge med ret til ophold i Danmark, hvis vedkommende er tilmeldt Folkeregisteret, samt asylansøgere med (kendt) ophold i Danmark i mere end seks måneder.

Det vurderes imidlertid, at det ikke ud fra de registrerede passageroplysninger vil være praktisk muligt på forhånd at udskille oplysninger om de udlændinge, som er omfattet af begrebet »i Danmark hjemmehørende fysiske personer«, fra oplysninger om andre udlændinge. Desuden vurderes det, at der i dele af denne afgrænsede gruppe i særlig grad vil kunne indgå personer, hvor det vil have betydning for FE's efterretningsmæssige virksomhed at kunne tilgå passageroplysninger, eksempelvis som led i en afklaring af, om disse personer – der ikke er danske statsborgere – agerer på vegne af en fremmed stat til skade for Danmark og danske interesser.

2.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at FE får en særskilt lovhjemmel til at få adgang til de oplysninger om passagerer og besætning, som luftfartsselskaberne i medfør af toldlovens § 17, stk. 4, skal overføre til SKAT.

Den foreslåede ordning er en udbygning af den etablerede ordning mellem SKAT og PET, som er beskrevet i afsnit 2.1.1, og som indebærer, at SKAT modtager oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer fra luftfartsselskaberne og videregiver oplysningerne til PET, hvis tjenesten vurderer, at oplysningerne kan have betydning for varetagelse af tjenestens opgaver vedrørende forebyggelse og efterforskning af straffelovens kapitel 12 og 13.

Luftfartsselskaberne vil dermed fortsat kun skulle videregive oplysningerne til én myndighed, nemlig SKAT, som herefter videregiver oplysningerne til PET og FE. Dermed vil der kunne drages yderligere nytte af den it-løsning hos SKAT, som er under implementering til håndtering af de modtagne oplysninger fra luftfartsselskaberne.

Der foreslås derfor en ændring af FE-loven, hvor der ind sættes en hjemmel til, at told- og skatteforvaltningen skal vi-

deregive oplysninger om udenlandske passagerer og besætning på luftfartøjer til FE, hvis tjenesten vurderer, at oplysningerne kan have betydning for varetagelsen af tjenestens efterretningsmæssige virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

Lovforslaget indebærer endvidere en ændring af toldloven, så luftfartsselskabernes allerede eksisterende pligt til at give told- og skatteforvaltningen oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer, som virksomhederne er i besiddelse af, også sker til brug for FE's virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

Der sker ikke med forslaget en udvidelse af antallet eller karakteren af de oplysninger, som luftfartsselskaberne har pligt til at videregive til SKAT.

De foreslåede ændringer af FE-loven og toldloven vil således indebære, at SKAT's eksisterende hjemmel til at modtage (og videregive til PET) oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer, som luftfartsselskaberne er i besiddelse af, uanset om SKAT måtte have nogen selvstændig interesse i at få oplysningerne til brug for toldkontrol, fremadrettet vil omfatte modtagelse og videregivelse til FE af disse oplysninger til brug for FE's efterretningsmæssige virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

SKAT vil imidlertid – i modsætning til ordningen i forhold til PET – kun skulle videregive oplysninger til FE om passagerer og besætning, som ikke er danske statsborgere.

FE's adgang til passageroplysninger vil således ikke omfatte oplysninger om danske statsborgere. FE vil imidlertid kunne tilgå passageroplysninger om udenlandske statsborgere, som er omfattet af begrebet »i Danmark hjemmehørende fysiske personer«.

Såfremt FE, mod forventning og helt undtagelsesvist, efter modtagelsen af passageroplysningerne fra SKAT konstaterer, at der indgår oplysninger om danske statsborgere, forudsættes det, at FE uden unødigt ophold sletter oplysningerne.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 1, og § 2, nr. 1, og bemærkningerne hertil.

Det foreslås endvidere, at forsvarsministeren efter forhandling med skatteministeren fastsætter nærmere regler om, hvordan oplysninger om passagerer og besætning stilles til rådighed for FE.

Bemyndigelsen forventes navnlig anvendt til at etablere en selvstændig adgang for FE til de relevante oplysninger, som SKAT modtager i den elektroniske løsning.

FE vil således alene skulle have adgang til de data, som er relevante for FE's efterretningsmæssige virksomhed rettet mod forhold i udlandet. Det vil skulle sikres, at disse data kun vil kunne tilgås af medarbejdere, der som led i deres arbejde har behov for adgang hertil. Der vil endvidere skulle sikres den nødvendige logning af medarbejdernes tilgang til oplysningerne.

Forsvarsministeriet vil drøfte regler udstedt i medfør af bemyndigelsen med Tilsynet med Efterretningstjenesterne, inden de udstedes.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 1, og bemærkningerne hertil.

Skatteministeren er efter toldlovens § 17, stk. 6, bemyndiget til efter forhandling med justitsministeren at fastsætte nærmere regler om luftfartsselskabernes oplysningsforpligtelse, herunder hvordan oplysningerne stilles til rådighed for told- og skatteforvaltningen, og med hvilke intervaller oplysningerne skal meddeles. Der kan endvidere fastsættes regler om told- og skatteforvaltningens behandling af de oplysninger, der modtages.

Bemyndigelsen er, som beskrevet i afsnit 2.1.1, udmøntet ved udstedelse af regler i bekendtgørelsesform.

Det foreslås, at skatteministerens fastsættelse af nærmere regler i medfør af toldlovens § 17, stk. 6, 1. pkt., fremadrettet skal ske efter forhandling med justitsministeren og forsvarsministeren. Dette er en konsekvens af, at SKAT efter den foreslåede ordning også vil modtage oplysninger fra luftfartsselskaberne til brug for FE's virksomhed rettet mod forhold i udlandet. Den foreslåede ændring vil ikke have betydning for de regler, der allerede er udstedt i medfør af bemyndigelsen.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 2, nr. 2, og bemærkningerne hertil.

3. FE's sletning af lovligt tilvejebragte oplysninger

3.1. Baggrunden for forslaget

Tilsynet med Efterretningstjenesterne har i sin årsredegørelse for tilsynets virksomhed i 2015 i relation til PET bl.a. anført, at tilsynet i en række tilfælde har påtalt PET's manglende sletning af oplysninger, og at PET i visse tilfælde har afvist at slette oplysninger, fordi oplysningerne indgår i sager eller dokumenter, hvis øvrige oplysninger fortsat er nødvendige for varetagelsen af tjenestens opgaver.

Tilsynet har i den forbindelse anført, at PET efter persondatalovens § 5, stk. 5, er forpligtet til at igangsætte en såkaldt »styret dynamisk revision« med henblik på at sikre, at oplysninger slettes, når oplysningerne ikke længere er nødvendige for varetagelsen af tjenestens opgaver. Tilsynet har endvidere anført, at PET er forpligtet til at slette oplysninger, når det konkret påpeges, at de pågældende oplysninger ikke er nødvendige for PET's opgavevaretagelse, uanset om oplysningerne indgår i dokumenter m.v., hvis øvrige oplysninger fortsat er nødvendige for tjenesten at bevare.

Tilsynet med Efterretningstjenesterne har ikke i sin årsredegørelse for tilsynets virksomhed i 2015 i relation til FE gjort tilsvarende bemærkninger. Tilsynets fortolkning af persondatalovens § 5, stk. 5, som den kommer til udtryk i tilsynets årsredegørelse i relation til PET, har ikke desto mindre givet anledning til overvejelser om rækkevidden af FE's forpligtelser til at slette lovligt tilvejebragte oplysninger.

FE-loven og PET-loven svarer i det væsentlige til hinanden, hvilket skyldes, at begge love baserer sig på betænkning nr. 1529/2012 om PET og FE, som blev afgivet af Ud-

valget vedrørende Politiets og Forsvarets Efterretningstjenester den 24. februar 2012.

Der gælder på den baggrund ensartede regler for FE og PET bl.a. for så vidt angår reglerne om intern behandling af oplysninger, herunder sletning, samt muligheden for indsigt m.v. Persondatalovens § 5, stk. 5, finder således – ligesom for PET – anvendelse for FE's behandling af oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer.

Ved lov nr. 1727 af 27. december 2016 vedtog Folketinget en ændring af lov om Politiets Efterretningstjeneste (PET) vedrørende bl.a. PET's forpligtelse til sletning af oplysninger.

Det fremgår af forslaget til den nævnte lov, at det er Justitsministeriets opfattelse, at bestemmelsen i persondatalovens § 5, stk. 5, vil kunne opfyldes ved, at den dataansvarlige myndighed fastsætter generelle frister for, hvornår de personoplysninger, som myndigheden behandler, skal slettes. Disse frister kan, som endvidere anført af Justitsministeriet, fastsættes på oplysnings-, dokument- eller sagsniveau.

Justitsministeriet har endvidere anført, at bestemmelsen i persondatalovens § 5, stk. 5, herudover indebærer en pligt for den dataansvarlige myndighed m.v. til at sørge for at slette personoplysninger, hvis nærmere omstændigheder, f.eks. en klage, giver anledning hertil, også selvom oplysningerne indgår i et dokument m.v., der i øvrigt ikke skal slettes.

Justitsministeriet har endelig anført, at det er Justitsministeriets opfattelse, at der – i de situationer, hvor der er fastsat generelle slettefrister – ikke af bestemmelsen i persondatalovens § 5, stk. 5, kan udledes en pligt for en dataansvarlig myndighed til løbende at gennemgå samtlige myndighedens sager, dokumenter m.v. med henblik på at sikre, at der ikke opbevares konkrete personoplysninger i strid med persondatalovens § 5, stk. 5, så længe myndigheden har procedurer, som sikrer, at der sker sletning i overensstemmelse med de fastsatte frister.

Forsvarsministeriet finder på baggrund af ovenstående samt i lyset af Justitsministeriets klarlægning af PET's forpligtelser vedrørende sletning af oplysninger, jf. lov nr. 1727 af 27. december 2016 om ændring af lov om Politiets Efterretningstjeneste (PET) (Ændring af PET's opgaver i forhold til den alvorligste organiserede kriminalitet og PET's forpligtelse til sletning af oplysninger), behov for, at omfanget af FE's forpligtelse til sletning af lovligt tilvejebragte oplysninger også klarlægges.

3.2. Gældende ret

3.2.1. Generelt om FE's indsamling og indhentning af oplysninger

FE's adgang til at indsamle og indhente oplysninger til brug for varetagelsen af tjenestens opgaver er reguleret i FE-lovens § 3. For en beskrivelse af FE-lovens § 3, stk. 1-3, henvises til afsnit 2.2.1.

Herudover kan FE i medfør af FE-lovens § 3, stk. 4, indsamle og indhente oplysninger, der er nødvendige for tjenestens øvrige virksomhed. Med tjenestens øvrige virksomhed menes de opgaver, der ikke er omfattet af den efterretningsmæssige virksomhed, herunder opgaverne vedrørende militær sikkerhedstjeneste.

FE's efterretningsmæssige virksomhed er rettet mod forhold i udlandet af betydning for Danmark og danske interesser. Dette indebærer, at FE som udgangspunkt behandler oplysninger om udlændinge, hvorimod tjenesten ikke primært har til opgave at behandle efterretningsmæssige oplysninger om i Danmark hjemmehørende personer. Reglerne for FE's behandling af oplysninger om i Danmark hjemmehørende personer beskrives nedenfor.

3.2.2. FE's behandling og sletning af oplysninger om i Danmark hjemmehørende personer

3.2.2.1. Forholdet mellem persondataloven og FE-loven

Persondataloven indeholder dansk rets almindelige regler for behandling af personoplysninger. Det følger af lovens § 2, stk. 11, at persondataloven ikke finder anvendelse for behandlinger, der udføres for politiets og forsvarrets efterretningstjenester.

Det fremgår imidlertid af FE-lovens § 4, stk. 1, at persondatalovens § 3, § 5, § 11, stk. 1, § 14, § 41, stk. 1-4, og § 42 finder anvendelse for FE's behandling af personoplysninger vedrørende en i Danmark hjemmehørende fysisk person.

Det fremgår endvidere af FE-lovens § 5, stk. 1, at persondatalovens § 3, § 5, § 14, § 41, stk. 1-4, og § 42 finder tilsvarende anvendelse for FE's behandling af oplysninger vedrørende i Danmark hjemmehørende juridiske personer.

Det bemærkes, at der for PET's vedkommende er fastsat tilsvarende bestemmelser om behandling af personoplysninger og oplysninger om juridiske personer i henholdsvis PET-lovens § 7, stk. 1, og § 8, stk. 1, idet det dog af FE-loven fremgår, at behandlingsreglerne kun finder anvendelse for så vidt angår behandling af oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer.

Det fremgår af afsnit 4.2.1 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget til FE-loven, jf. Folketingstidende 2012-13, A, L 163 af 27. februar 2013 som fremsat, side 18, at Udvalget vedrørende Politiets og Forsvarets Efterretningstjenester fandt, at der for FE gør sig særlige forhold gældende, som kan begrunde, at tjenesten ikke i samme omfang som andre offentlige myndigheder bør være omfattet af den almindelige persondatalovgivning.

Udvalget lagde i den forbindelse bl.a. vægt på, at FE fuldt ud skal kunne varetage sine opgaver, herunder de opgaver, som kan begrunde et særligt behov for at behandle en række meget sensitive oplysninger og i den forbindelse også oplysninger, hvis pålidelighed måske ikke umiddelbart lader sig efterprøve. Ligeledes lagde udvalget afgørende vægt på det særlige hensyn til fortrolighed, der knytter sig til tjenestens virksomhed, og at efterretningsarbejde ofte har en sådan karakter, at det ikke på tidspunktet for indsamlingen af en op-

lysning er muligt fuldt ud at vurdere den betydning, som oplysningen kan have for eksempelvis terrorbekæmpelse, når den sammenkædes med andre oplysninger.

Det samme fremgår for PET's vedkommende af afsnit 4.2.1 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget til PET-loven, jf. Folketingstidende 2012-13, A, L 161 af 27. februar 2013 som fremsat, side 21. Dette lovforslag blev fremsat samtidig med lovforslaget til FE-loven. Begge love bygger, som nævnt i afsnit 3.1, på betænkningen afgivet af Udvalget vedrørende Politiets og Forsvarets Efterretningstjenester.

3.2.2.2. *Betingelser for FE's behandling af oplysninger om i Danmark hjemmehørende personer*

Det fremgår af FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, at FE kan behandle personoplysninger om en i Danmark hjemmehørende fysisk person eller oplysninger om i Danmark hjemmehørende juridiske personer, hvis behandlingen sker med samtykke (nr. 1), hvis behandlingen må antages at have betydning for varetagelsen af tjenestens opgaver efter § 1, stk. 1 og 4 (nr. 2), eller hvis behandlingen er nødvendig for varetagelsen af tjenestens opgaver efter § 1, stk. 2 (nr. 3).

Kriteriet i nr. 2 om, at behandlingen af oplysningen »må antages at have betydning« for varetagelse af tjenestens opgaver efter § 1, stk. 1 og 4, er ifølge bemærkningerne til bestemmelsen udtryk for, at det sædvanligt gældende kriterium i persondatalovens §§ 6-8 om, at en behandling er »nødvendig«, er erstattet af en videre adgang til at behandle oplysninger til brug for FE's opgaver som udenrigs- og militær efterretningstjeneste eller i forbindelse med opgaver, som efter gældende ret er henlagt til tjenesten.

Kriteriet i nr. 3 om, at behandlingen af oplysningen er »nødvendig« for varetagelsen af tjenestens opgaver efter § 1, stk. 2, dvs. som led i den militære sikkerhedstjeneste, bygger ifølge bemærkningerne til bestemmelsen på det nødvendighedskriterium, der anvendes i persondatalovens §§ 6-8.

Bestemmelserne i FE-lovens §§ 4 og 5 svarer i det væsentlige til PET-lovens §§ 7 og 8.

3.2.2.3. *Særligt om rådata*

FE indhenter som led i sin virksomhed rettet mod forhold i udlandet en bred vifte af oplysninger gennem bl.a. elektronisk indhentning.

Navnlig ved FE's elektroniske indhentning tilvejebringes meget store informationsmængder. Disse data er på indhentningstidspunktet ikke-behandlede data og betegnes som »rådata«. Kendetegnende for rådata er, at det, indtil de udsættes for bearbejdning, herunder om nødvendigt dekrypteres og oversættes, ikke er muligt at afgøre, hvilke oplysninger, der måtte ligge gemt i disse data. Bearbejdning er således en forudsætning for at erkende karakteren af indholdet og vurdere, om de indhentede oplysninger er relevante for FE's efterretningsmæssige og analytiske arbejde.

Der gør sig på den baggrund særlige forhold gældende for rådata for så vidt angår de almindelige behandlingsregler. Det fremgår således af afsnit 4.4.3 i de almindelige bemærk-

ninger til lovforslaget til FE-loven, jf. Folketingstidende 2012-13, A, L 163 af 27. februar 2013 som fremsat, side 23, at bestemmelserne i FE-lovens §§ 4-8, vedrørende bl.a. behandling og sletning, kun meningsfuldt ville kunne anvendes i relation til rådata, når disse data er blevet bearbejdet og behandlet. Det vil således først være fra det tidspunkt, hvor der foretages en videre behandling af rådata, at de vil være omfattet af lovens behandlingsregler m.v.

3.2.2.4. *Slettefrister i FE-loven*

Der er i FE-loven fastsat slettefrister for oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer og for rådata. Forsvarsministeren er endvidere bemyndiget til at fastsætte nærmere regler om FE's behandling af oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, herunder mere detaljerede slettefrister, jf. FE-lovens § 4, stk. 3, og § 5, stk. 3. Bemyndigelsen er ikke udnyttet.

Det fremgår af FE-lovens § 6, stk. 1, at FE, medmindre andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i medfør af lov, skal slette oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, der er tilvejebragt som led i FE's virksomhed efter § 1, stk. 1, når der ikke er tilvejebragt nye oplysninger, der indholdsmæssigt vedrører samme sag, inden for de seneste 15 år.

Slettefristen på 15 år svarer til den slettefrist, som er fastsat for PET's sletning af oplysninger, jf. PET-lovens § 9.

Rådata skal i medfør af FE-lovens § 6, stk. 2, slettes 15 år fra indhentningstidspunktet.

Hvis væsentlige hensyn til varetagelsen af FE's opgaver efter § 1, stk. 1, gør det nødvendigt, kan sletning af oplysningerne omfattet af § 6, stk. 1 og 2, undlades, jf. FE-lovens § 6, stk. 3.

3.2.2.5. *Persondatalovens § 5, stk. 5*

Som nævnt i afsnit 3.2.2.1 finder persondatalovens § 5 anvendelse i sin helhed for FE's behandling af oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, jf. FE-lovens § 4, stk. 1, og § 5, stk. 1. I persondatalovens § 5 fastsættes en række grundlæggende principper for behandling af personoplysninger.

Det fremgår af persondatalovens § 5, stk. 5, at indsamlede oplysninger ikke må opbevares på en måde, der giver mulighed for at identificere den registrerede i et længere tidsrum end det, der er nødvendigt af hensyn til de formål, hvortil oplysningerne behandles.

Om betydningen af, at persondatalovens § 5, stk. 5, finder anvendelse for FE's behandling af oplysninger, fremgår det af afsnit 4.5.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget til FE-loven, jf. Folketingstidende 2012-13, A, L 163 af 27. februar 2013 som fremsat, side 24, bl.a., at:

»Lovforslaget indebærer således, at FE ikke må opbevare indsamlede og indhentede personoplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer i længere tid end nødvendigt. FE vil i den forbindelse være forpligtet til løbende at gennemgå de oplysninger, som tjenesten opbevarer, med henblik på at sikre, at den fornødne sletning (alter-

nativt anonymisering) af oplysningerne sker. Bestemmelsen vil dog ikke være til hinder for, at FE undlader at slette oplysninger, der f.eks. skal overgives til Statens Arkiver efter de nærmere regler herom.«

3.2.3. Tilsynet med Efterretningstjenesternes tilsyn med FE

Tilsynet med Efterretningstjenesterne fører kontrol med, at FE behandler oplysninger om fysiske og juridiske personer i overensstemmelse med de nærmere bestemmelser herom i FE-loven. Tilsynet påser i den forbindelse efter klage eller af egen drift, at FE overholder reglerne i FE-lovens §§ 3-8 og regler udstedt i medfør heraf vedrørende behandling af oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, jf. FE-lovens § 15.

Tilsynet fører således i sin egenskab af uafhængigt kontrolorgan bl.a. tilsyn med, at FE overholder reglerne om intern behandling af oplysninger og om frister for sletning af oplysninger.

For en nærmere beskrivelse af tilsynets opgaver vedrørende tilsyn med FE henvises til afsnit 2.2.3.

3.3. Forsvarsministeriets overvejelser

3.3.1. Pligt for FE til løbende gennemgang af sager og dokumenter m.v. med henblik på overvejelser om sletning

Forsvarsministeriet har på baggrund af Tilsynet med Efterretningstjenesternes tilkendegivelse af, at persondatalovens § 5, stk. 5, efter tilsynets opfattelse medfører en pligt for PET til at foretage en såkaldt »styret dynamisk revision« med henblik på at sikre, at oplysninger slettes, når oplysningerne ikke længere er nødvendige for varetagelsen af tjenestens opgaver, fundet, at der er behov for at klarlægge omfanget af FE's pligt til løbende at gennemgå sager og dokumenter m.v. med henblik på at overveje behovet for sletning.

Forsvarsministeriet finder i den forbindelse, at en forpligtelse til løbende gennemgang af alle sager og dokumenter m.v., der måtte indeholde oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, vil medføre et væsentligt ressourceforbrug. Det skal bl.a. ses i sammenhæng med de store datamængder, som FE behandler.

Selvom FE i modsætning til PET ikke primært har til opgave at behandle oplysninger om i Danmark hjemmehørende personer, ville en sådan pligt for FE – ligesom for PET – ikke desto mindre indebære, at tjenesten ud over at påse overholdelsen af relevante slettefrister med jævne mellemrum ville skulle gennemgå tjenestens arkiver, journalsystemer, databaser og øvrige IT-systemer m.v., med det formål at vurdere, om FE fortsat har brug for at bevare alle de sager og dokumenter m.v., som opbevares. Det ville bl.a. indebære, at de operative medarbejdere, der har det nærmere kendskab til de konkrete operationer, som materialet vedrører, ville skulle bruge betydelige mængder tid på at gennemlæse materiale og sammenstille det med materiale fra andre operationer – tid, som ville gå fra det operationelle arbejde.

Det bemærkes i den forbindelse, at der allerede er fastsat en generel slettefrist for FE, der tilsigter at afspejle, hvornår FE i almindelighed ikke længere har behov for oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, jf. FE-lovens § 6, stk. 1.

Forsvarsministeriet finder på den baggrund, at det bør fastlægges i FE-loven, at FE er forpligtet til at slette sager eller dokumenter m.v., der ikke længere opfylder FE-lovens behandlingsbetingelser, når FE i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at den pågældende sag eller det pågældende dokument m.v. ikke opfylder behandlingskriterierne, men at FE ikke herudover er forpligtet til løbende af egen drift at gennemgå sager og dokumenter m.v. med henblik på sletning.

Tilsynet med Efterretningstjenesterne vil fortsat i medfør af FE-lovens § 15 skulle påse, at FE overholder behandlingsreglerne.

Den foreslåede klarlæggelse i FE-loven udgør efter Forsvarsministeriets opfattelse den rette balance mellem på den ene side hensynet til, at FE kan bruge tjenestens operationelle ressourcer på tjenestens kerneopgaver, og på den anden side hensynet til at undgå unødigt dataophobning hos FE. Samtidig sikres det med klarlægningen, at der – fortsat – gælder ensartede regler for FE og PET's behandling og opbevaring, herunder sletning, af oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer.

3.3.2. FE's forpligtelse til at slette oplysninger, der indgår i dokumenter, som fortsat er relevante for FE's opgaver

Forsvarsministeriet har overvejet, i hvilket omfang FE fremover bør være forpligtet til at foretage sletning af enkeltoplysninger, som indgår i dokumenter m.v., som der i øvrigt er hjemmel til at bevare og behandle. Baggrunden for denne overvejelse er, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne har tilkendegivet, at PET efter tilsynets opfattelse er forpligtet til at slette oplysninger, når det konkret påpeges, at de pågældende oplysninger ikke er nødvendige for PET's opgavevaretagelse, uanset om oplysningerne indgår i dokumenter m.v., hvis øvrige oplysninger fortsat er nødvendige for tjenesten at bevare.

Forsvarsministeriet lægger ved sin vurdering vægt på, at FE har behov for at kunne sammenstille en lang række oplysninger med henblik på at kunne løse opgaven med bl.a. at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser. Efterretningsarbejde har ofte karakter af at »lægge et puslespil«, hvor enkeltoplysninger ikke nødvendigvis har et belastende indhold, men hvor oplysningen, når den sammenkædes med andre oplysninger, kan have afgørende betydning for vurderingen af det efterretningsmæssige billede, herunder f.eks. i relation til terror eller aktører på markedet for masseødelæggelsesvåben. Det vil således i langt de fleste tilfælde være særdeles vanskeligt at vurdere, om der fortsat er behov for at bevare en lovligt indhentet oplysning.

I de øvrige tilfælde, hvor det vil være muligt at foretage en vurdering af, om en konkret oplysning fortsat er nødvendig for varetagelsen af FE's opgaver, vil vurderingen altid skulle foretages af FE's operative medarbejdere. En sådan vurdering af større mængder oplysninger vil medføre et væsentligt ressourceforbrug, som vil ske på bekostning af FE's operationelle kapacitet.

Hertil kommer, at FE behandler og opbevarer oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer i forskellige it-systemer, herunder forskellige analyse- og dokumentationssystemer. Da FE ikke har en it-løsning, der understøtter sletning af enkeltoplysninger, som indgår i et dokument m.v., på tværs af it-systemerne, vil sådan sletning skulle ske manuelt. Det vil således være forbundet med et væsentligt ressourceforbrug for FE manuelt at slette alle oplysninger om en given i Danmark hjemmehørende fysisk eller juridisk person, som indgår i dokumenter m.v., der i øvrigt skal bevares.

Forsvarsministeriet finder på den baggrund og efter en samlet vurdering af de modstående hensyn, at FE fremover som udgangspunkt ikke bør være forpligtet til at slette konkrete oplysninger, som ikke længere opfylder behandlingskriterierne i FE-loven, hvis oplysningerne indgår i dokumenter m.v., som skal bevares. FE bør derfor som udgangspunkt heller ikke være forpligtet til at slette konkrete oplysninger uanset slettefristen i FE-lovens § 6, stk. 1, hvis oplysningerne indgår i dokumenter m.v., som skal bevares.

Forsvarsministeriet finder imidlertid samtidig, at det fortsat – som forudsat i bemærkningerne til § 10 i lovforslaget til FE-loven, jf. også afsnit 2.2.3 – bør være muligt for Tilsynet med Efterretningstjenesterne at pålægge FE at slette oplysninger, som tjenesten måtte behandle med urette, når tilsynet i medfør af FE-lovens § 10 på anmodning fra en i Danmark hjemmehørende fysisk eller juridisk person undersøger, om tjenesten uberettiget behandler oplysninger om den pågældende (den indirekte indsigtsskema).

Det skyldes de generelle formål bag retten til indirekte indsigt, der bl.a. er at styrke borgernes tillid til den offentlige forvaltning og at give borgerne mulighed for at varetage deres interesser over for myndigheder, som træffer afgørelse eller udøver anden forvaltningsmyndighed. Et væsentligt led heri er at give borgerne mulighed for – gennem Tilsynet med Efterretningstjenesterne – at kontrollere de oplysninger, som FE er i besiddelse af.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at der herved er fundet den rette balance mellem hensynet til på den ene side, at de operative ressourcer hos FE bruges til at løse FE's kerneopgaver med at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser, og på den anden side hensynet til, at FE ikke i unødigt omfang opbevarer oplysninger om i Danmark hjemmehørende personer.

3.4. Den foreslåede ordning

3.4.1. Sletning på sags- og dokumentniveau m.v.

Som anført i afsnit 3.3 finder Forsvarsministeriet, at det ved en ændring af FE-loven bør klargøres, at FE ikke er forpligtet til at foretage en løbende gennemgang af sager og dokumenter m.v., før de fastsatte slettefrister er udløbet, med henblik på at identificere oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, der ikke længere opfylder behandlingskriterierne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2.

Det foreslås på den baggrund, at der indsættes en ny bestemmelse i FE-loven, som klargør FE's forpligtelser vedrørende sletning af oplysninger.

I den foreslåede bestemmelse fastslås det indledningsvist, at når FE i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at sager eller dokumenter m.v. ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, skal FE fortsat slette disse sager eller dokumenter m.v., uanset om slettefristen i § 6, stk. 1, er udløbet.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at FE, hvis tjenesten i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at en sag eller et dokument m.v., der indeholder oplysninger om en person, ikke (længere) kan behandles, vil skulle overveje om også andre sager eller dokumenter m.v., hvori der indgår oplysninger om personen, skal slettes. Det bemærkes i den forbindelse, at FE efter den foreslåede bestemmelse i FE-lovens § 6 a, stk. 2, som udgangspunkt ikke er forpligtet til at slette enkeltoplysninger i dokumenter, der i øvrigt opfylder FE-lovens behandlingskriterier.

Det foreslås i forlængelse heraf, at FE ikke er forpligtet til løbende af egen drift at gennemgå tjenestens sager og dokumenter m.v. med henblik på at vurdere, om betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, er opfyldt.

Det vil herefter fremgå klart af FE-loven, at FE ikke af egen drift er forpligtet til løbende at gennemgå tjenestens sager, dokumenter m.v. eller oplysninger med henblik på at slette eventuelle sager, dokumenter m.v. eller oplysninger, som ikke længere opfylder behandlingskriterierne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2 (hvorefter FE kan behandle oplysninger vedrørende i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, hvis behandlingen enten må antages at have betydning for varetagelsen af tjenestens opgaver efter FE-lovens § 1, stk. 1 og 4, eller er nødvendig for varetagelsen af tjenestens opgaver efter § 1, stk. 2).

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 2, og bemærkningerne hertil.

3.4.2. Sletning på oplysningsniveau

Som anført i afsnit 3.3 finder Forsvarsministeriet på baggrund af en samlet afvejning af de modstående hensyn, at FE som hovedregel ikke bør være forpligtet til at vurdere og slette enkeltoplysninger i dokumenter m.v., som der i øvrigt er behov for at bevare, jf. FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2.

Det foreslås på den baggrund, at FE som udgangspunkt – uanset FE-lovens § 4, § 5 og § 6, stk. 1 og 3 – ikke er forpligtet til at slette lovligt tilvejebragte oplysninger, der ikke opfylder betingelserne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, hvis oplysningerne indgår i dokumenter m.v., som i øvrigt opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2. Databehandlingsbetingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, indebærer, at oplysninger kan behandles, hvis de må antages at have betydning for varetagelsen af tjenestens opgaver efter FE-lovens § 1, stk. 1 og 4 (vedrørende opgaverne som udenrigsefterretningstjeneste og militær efterretningstjeneste samt øvrige opgaver, som måtte være henlagt til tjenesten), eller er nødvendige for varetagelsen af tjenestens opgaver efter FE-lovens § 1, stk. 2 (vedrørende opgaverne i forbindelse med den militære sikkerhedstjeneste og funktionen som national sikkerhedsmyndighed inden for Forsvarsministeriets område).

Den foreslåede bestemmelse indebærer således en fravigelse af bestemmelserne i FE-lovens § 4, § 5 og § 6, stk. 1 og 3. Disse bestemmelser fastsætter dels, at bl.a. persondatalovens § 5, stk. 5, om unødigt dataophobning finder anvendelse for FE, og fastsætter dels regler om databehandling samt en generel slettefrist.

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse vedrører sletning på oplysningsniveau, hvorimod den foreslåede bestemmelse i stk. 1 vedrører sletning på sags- og dokumentniveau m.v. FE er således heller ikke forpligtet til at slette på oplysningsniveau, selvom FE i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at en konkret oplysning ikke længere opfylder betingelserne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, hvis oplysningen indgår i dokumenter m.v., som fortsat lever op til behandlingsbetingelserne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, og for hvilke slettefristen ikke er udløbet.

Tilsynet med Efterretningstjenesterne vil i forbindelse med stikprøvekontroller i medfør af FE-lovens §§ 15 og 17 fortsat kunne påse, om en sag eller et dokument m.v. som helhed fortsat lever op til behandlingsbetingelserne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, men FE vil som udgangspunkt ikke være forpligtet til at slette enkeltoplysninger, der indgår i dokumenter m.v., der skal bevares, på baggrund af en sådan stikprøvekontrol, jf. dog den foreslåede § 10, stk. 2, der omtales nedenfor.

FE vil dog fortsat være forpligtet til at slette oplysninger, hvis det konstateres, at oplysningerne er tilvejebragt i strid med reglerne i FE-lovens § 3.

Det bemærkes, at lovforslaget ikke i øvrigt indebærer ændringer i de nuværende slettefrister, der finder anvendelse for FE. FE skal således fortsat slette sager og dokumenter m.v., hvis den relevante slettefrist er udløbet, således at det grundlæggende hensyn bag persondatalovens § 5, stk. 5, om at forhindre unødvendig ophobning af data, fortsat varetages.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 2, og bemærkningerne hertil.

Det bemærkes, at FE i medfør af den foreslåede ordning vedrørende adgang til passageroplysninger, jf. afsnit 2, vil kunne modtage passageroplysninger om udlændinge, herunder også udlændinge omfattet af begrebet »i Danmark hjemmehørende fysiske personer«, men derimod ikke passageroplysninger vedrørende danske statsborgere.

Såfremt FE efter modtagelsen af passageroplysninger fra SKAT konstaterer, at der helt undtagelsesvist indgår oplysninger om danske statsborgere, forudsættes det, at FE uden unødigt ophold sletter oplysningerne, uanset den foreslåede § 6 a, stk. 2. Der henvises i den forbindelse i øvrigt til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 1.

3.4.3. Sletning på oplysningsniveau i forbindelse med den indirekte indsichtsordning

Som anført i afsnit 3.3.2 finder Forsvarsministeriet, at der i forhold til spørgsmålet om sletning på oplysningsniveau gør sig nogle særlige forhold gældende for så vidt angår den indirekte indsichtsordning i medfør af FE-lovens § 10, stk. 1, hvorefter en i Danmark hjemmehørende fysisk eller juridisk person kan anmode Tilsynet med Efterretningstjenesterne om at undersøge, hvorvidt FE uberettiget behandler oplysninger om den pågældende. Tilsynet sikrer, at dette ikke er tilfældet, og giver herefter den pågældende meddelelse herom. Det skyldes de generelle formål bag retten til indirekte indsigt, der bl.a. er at styrke borgernes tillid til den offentlige forvaltning samt det i bemærkningerne til FE-loven forudsatte om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne i forbindelse med behandlingen af en anmodning om indirekte indsigt kan pålægge FE at slette oplysninger, som tjenesten behandler med urette.

Det foreslås på den baggrund, at der indsættes et nyt stk. 2 i FE-lovens § 10 (om den indirekte indsichtsordning), der fastslår, at FE skal slette på oplysningsniveau, når det i forbindelse med en anmodning om indirekte indsigt konstateres, at oplysningerne ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2.

Den foreslåede bestemmelse fastsætter således, at FE fortsat har pligt til at slette enkeltoplysninger i dokumenter m.v., der i øvrigt kan bevares, hvis disse enkeltoplysninger ikke lever op til behandlingsbetingelserne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, i de tilfælde, hvor FE bliver opmærksom herpå i forbindelse med en anmodning om indirekte indsigt – uanset den nye bestemmelse i § 6 a, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 3, og bemærkningerne hertil.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Ændringen af FE's forpligtelser til at gennemgå og slette sager, dokumenter og oplysninger svarer i det væsentligste til den praksis, FE hidtil har fulgt, og lovforslaget vurderes derfor ikke at medføre økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige af betydning.

Det må dog forventes, at der vil være begrænsede administrative byrder forbundet med SKAT's tekniske indretning

og administration af FE's adgang til den elektroniske løsning til håndtering af passageroplysninger.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Da lovforslaget ikke ændrer på luftfartsselskabernes oplysningsforpligtelse, har lovforslaget ikke økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ikke administrative konsekvenser for borgerne.

Det bemærkes, at lovforslaget indebærer, at FE via SKAT vil kunne få adgang til oplysninger om udenlandske statsborgere, som luftfartsselskaber registrerer om passagerer og besætningsmedlemmer i forbindelse med rejser til og fra Danmark. FE vil alene kunne få adgang til oplysninger, som kan have betydning for varetagelsen af tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

Det bemærkes endvidere, at lovforslaget indebærer en præcisering af FE's forpligtelse til at opbevare og slette oplysninger om fysiske og juridiske personer. Det foreslås bl.a. udtrykkeligt at fastsætte, at FE ikke er forpligtet til løbende af egen drift at gennemgå tjenestens sager og dokumenter mv. med henblik på at overveje sletning, inden de relevante slettefrister er udløbet, og at FE ikke er forpligtet til at slette lovligt tilvejebragte oplysninger, der ikke er behov for at bevare, hvis oplysningerne indgår i dokumenter mv., som i øvrigt opfylder FE-lovens behandlingskriterier.

7. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

8. Forholdet til EU-retten og den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 8, stk. 1, har enhver ret til respekt for bl.a. sit privatliv og familieliv. Det følger endvidere af artikel 8, stk. 2, at ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Offentlige myndigheders opbevaring af data, der har forbindelse til enkeltpersoners privatliv, er omfattet af retten til respekt for privatliv, jf. bl.a. Leander mod Sverige, dom af 26. marts 1987 (præmis 48).

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har udtalt, at begrebet privatliv ikke skal fortolkes indskrænkende, idet en bred fortolkning er bedst stemmende med artikel 1 og 2 i Europarådets konvention af 28. januar 1981 om beskyttelse af det enkelte menneske i forbindelse med databehandling af personoplysninger, der omfatter enhver information med forbindelse til et identificeret eller identificerbart individ, jf.

bl.a. Amann mod Schweiz, dom af 16. februar 2000 (præmis 65).

Selv offentligt tilgængelige oplysninger om en person kan være omfattet af retten til privatliv, når sådanne indsamles og opbevares systematisk i offentlige myndigheders registre. Dette er navnlig tilfældet, når der er tale om oplysninger, der vedrører forhold, som ligger langt tilbage i tiden, jf. bl.a. Rotaru mod Rumænien, dom af 4. maj 2000 (præmis 43-44).

Det følger endvidere af artikel 51, stk. 1, i EU's Charter om grundlæggende rettigheder (Charteret), at bestemmelserne heri også finder anvendelse på medlemsstaterne, dog kun når de gennemfører EU-retten. Formuleringen »kun når de gennemfører EU-retten« betyder, at Charteret kun finder anvendelse på nationale regler, der falder inden for EU-rettens saglige anvendelsesområde. Den forklarende rapport til Charteret angiver således, at det følger utvetydigt af EU-Domstolens praksis, at forpligtelsen til at respektere de grundlæggende rettigheder, der er fastlagt inden for rammerne af EU, kun påhviler medlemsstaterne, når de handler inden for rammerne af EU-retten, jf. f.eks. sag 5/88, Wachauf.

Efter Forsvarsministeriets opfattelse falder den foreslåede ordning vedrørende FE's adgang til passageroplysninger inden for EU-rettens saglige anvendelsesområde, idet det giver FE adgang til oplysninger om visse passagerer og besætningsmedlemmer på luftfartøjer til og fra Danmark og dermed regulering af forhold for den fri udveksling af tjenesteydelser, jf. EUF-Traktatens artikel 56. Charteret finder derfor anvendelse i forhold til denne del af lovforslaget.

Af Charterets artikel 7 følger det, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin kommunikation. Den forklarende rapport til Charteret angiver, at de rettigheder, der sikres ved artikel 7, svarer til dem, der er sikret ved EMRK artikel 8. For at tage hensyn til den tekniske udvikling er korrespondance dog ændret til »kommunikation«.

Det følger endvidere af den forklarende rapport, at retten efter Charterets artikel 7 har samme betydning og omfang som den tilsvarende ret i EMRK, jf. også Charterets artikel 52, stk. 3. Heraf følger det samtidig, at de begrænsninger, der lovligt kan foretages i rettighederne efter Charterets artikel 7, er de samme, som dem, der accepteres inden for rammerne af EMRK artikel 8.

Charterets artikel 8 indeholder en beskyttelse af personoplysninger. Det følger af artikel 8, stk. 1, at enhver har ret til beskyttelse af personoplysninger, der vedrører den pågældende. Af artikel 8, stk. 2, følger det, at disse oplysninger skal behandles rimeligt, til udtrykkeligt angivne formål og på grundlag af de berørte personers samtykke eller på et andet berettiget, ved lov fastsat grundlag, og at enhver har ret til adgang til indsamlede oplysninger, der vedrører den pågældende, og til berigtigelse heraf. Artikel 8, stk. 3, fastslår, at overholdelsen af disse regler er underlagt en uafhængig myndigheds kontrol.

I den forklarende rapport til Charterets artikel 8 anføres det bl.a., at bestemmelsen er baseret på artikel 16 i EUF-Traktaten, artikel 39 i EU-Traktaten og Rådets direktiv

95/46/EF (persondatadirektivet) samt på EMRK artikel 8 og Europarådets konvention af 28. januar 1981 om beskyttelse af det enkelte menneske i forbindelse med databehandling af personoplysninger.

Med lovforslaget lægges der op til, at FE via SKAT vil kunne få adgang til de oplysninger, som luftfartsselskaber registrerer om passagerer og besætningsmedlemmer, som ikke er danske statsborgere, i forbindelse med rejser til og fra Danmark. FE vil – hvis oplysningerne findes – kunne få adgang til de oplysninger, som luftfartsselskaberne i medfør af toldlovens § 17, stk. 4, skal overføre til SKAT. Det drejer sig bl.a. om oplysninger om planlagt rejsedato, navn, adresse, kontaktoplysninger, rejseruten, rejsestatus samt eventuelle oplysninger om medrejsende. Den foreslåede adgang til videregivelse af oplysninger fra SKAT til FE vil efter Forsvarsministeriets opfattelse udgøre et indgreb i retten til privatliv efter EMRK artikel 8 og Charterets artikel 7. Et sådant indgreb skal kunne retfærdiggøres efter EMRK artikel 8, stk. 2, og Charterets artikel 52, stk. 1, hvilket indebærer, at det skal være foreskrevet ved lov, at det skal varetage et eller flere anerkendelsesværdige formål, og at det skal være nødvendigt i et demokratisk samfund for at opnå det eller de omhandlede formål.

Den foreslåede adgang til videregivelse af oplysninger fra SKAT til FE sker af hensyn til FE's muligheder for at løse sine opgaver med bl.a. at forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser og for at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for, at Danmark som suveræn stat kan føre sin udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik bl.a. på grundlag af selvstændige nationale efterretningsmæssige vurderinger. Videregivelsen vil således ske af hensyn til den nationale sikkerhed og offentlige tryghed, jf. EMRK artikel 8, stk. 2, og Charterets artikel 52, stk. 1.

Videregivelsen må endvidere efter Forsvarsministeriets opfattelse anses for nødvendig i et demokratisk samfund for at forfølge de ovenfor angivne hensyn. Heri ligger, at videregivelsen skal opfylde proportionalitetsprincippet.

I den forbindelse skal det bemærkes, at den ordning, der lægges op til med lovforslaget, adskiller sig væsentligt fra de ordninger, som EU-Domstolen har taget stilling til i dommen af 8. april 2014 i de forenede sager C-293/12 og C-594/12, Digital Rights Ireland Ltd., og dommen af 21. december 2016 i de forenede sager C-203/15 og C-698/15, Tele2 Sverige AB.

Det skyldes bl.a., at lovforslaget omfatter en mere begrænset personkreds, end der var tale om i Digital Rights-sagen og Tele2-sagen. Med lovforslaget omfattes således alene de oplysninger, som luftfartsselskaber registrerer om visse passagerer og besætningsmedlemmer i forbindelse med rejser til og fra Danmark, hvorimod der i de nævnte domme var tale om registrering af oplysninger om tele- og internettrafik, som stort set omfattede hele befolkningen.

Det bemærkes i den forbindelse, at de oplysninger, der med lovforslaget vil skulle videregives fra SKAT til FE, i vidt omfang er de samme, som passagerer og besætningsmedlemmer i forvejen skal aflevere i forbindelse med en

grænsepassage. Dertil kommer, at passagerer ved bestilling og køb af flybilletter m.v. i almindelighed må være klar over, at sådanne oplysninger efterfølgende vil blive videregivet til SKAT med henblik på toldkontrol. På den baggrund er der efter Forsvarsministeriets opfattelse tale om et meget begrænset indgreb i rettighederne efter Charterets artikel 7 og 8 samt EMRK artikel 8.

Endvidere bemærkes det, at de oplysninger, som FE efter lovforslaget vil modtage fra SKAT, er begrænset til oplysninger, som FE vurderer, kan have betydning for tjenestens efterretningsmæssige virksomhed rettet mod forhold i udlandet. Dette vil eksempelvis kunne være oplysninger om enkeltpersoner, som FE har en formodning om kan udgøre en trussel mod Danmark eller danske interesser eller oplysninger om passagerer, som benytter nærmere bestemte rejseruter eller rejsemønstre. Det er således en begrænset del af den samlede mængde af passageroplysninger, som FE efter det foreslåede vil kunne tilgå.

Ved vurderingen af, om proportionalitetsprincippet er opfyldt, tillægger Forsvarsministeriet det derudover vægt, at det i lovforslagets er forudsat, at det sikres, at de pågældende oplysninger kun vil kunne tilgås af medarbejdere, der som led i deres arbejde har behov for adgang hertil, jf. afsnit 2.4. Det er endvidere forudsat, at der sikres den nødvendige logning af medarbejdernes tilgang til oplysningerne. Der vil endelig skulle foretages løbende intern kontrol af, at FE alene tilgår oplysninger, der kan have betydning for tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

Det tilføjes, at FE's indhentning og behandling af de pågældende personoplysninger vil være underlagt Tilsynet med Efterretningstjenesternes kontrol, jf. kapitel 7 i FE-loven.

Endelig tillægges det betydning, at de pågældende oplysninger ikke bliver opbevaret længere end i to år i den elektroniske løsning hos SKAT, hvilket må anses for ikke at være længere end nødvendigt for at varetage hensynet til den nationale sikkerhed og offentlige tryghed, jf. EMRK artikel 8, stk. 2.

9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 2. januar 2017 til den 30. januar 2017 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Advokatrådet, Amnesty International, AOPA Danmark, Billund Lufthavn, Brancheforeningen Dansk Luftfart (BDL), CEPOS, Cevea, Danmarks Rederiforening, Danmarks Rejsebureau Forening, Dansk Erhverv, Dansk Industri, Dansk Told og Skatteforbund, Danske Advokater, Danske Regioner, Datatilsynet, Den Danske Dommerforening, Domstolsstyrelsen, Foreningen af Rejsearrangører i Danmark (RiD), Rigsombudsmanden på Færøerne, Rigsombudsmanden i Grønland, Institut for Menneskerettigheder, Justitia, Kommunernes Landsforening, Kraka, Københavns Lufthavne A/S, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Østre Landsret, samtlige byretspræsidenter, Retspoli-

tisk Forening, Retssikkerhedsfonden og SRF Skattefaglig Forening.

10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindreudgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stats, kommuner og regioner	Ingen.	Ingen.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ændringen af FE's forpligtelser til at gennemgå og slette sager, dokumenter og oplysninger svarer i det væsentlige til den praksis, FE hidtil har fulgt, og lovforslaget vurderes derfor ikke at medføre økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige af betydning.	Det må forventes, at der vil være begrænsede administrative byrder forbundet med SKAT's tekniske indretning og administration af FE's adgang til den elektroniske løsning til håndtering af passageroplysninger.
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen.	Ingen.
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen.	Ingen.
Administrative konsekvenser for borgere	Ingen. Det bemærkes, at lovforslaget indebærer, at FE via SKAT vil kunne få adgang til oplysninger om udenlandske statsborgere, som luftfartselskaber registrerer om passagerer og besætningsmedlemmer i forbindelse med rejser til og fra Danmark. FE vil alene kunne få adgang til oplysninger, som kan have betydning for varetagelsen af tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet. Det bemærkes endvidere, at lovforslaget indebærer en præcisering af FE's forpligtelse til at opbevare og slette oplysninger om fysiske og juridiske personer. Det foreslås bl.a. udtrykkeligt at fastsætte, at FE ikke er forpligtet til løbende af egen drift at gennemgå tjenestens sager og dokumenter mv. med henblik på at overveje sletning, inden de relevante slettefrister er udløbet, og at FE ikke er forpligtet til at slette lovligt tilvejebragte oplysninger, der ikke er behov for at bevare, hvis oplysningerne indgår i dokumenter mv., som i øvrigt opfylder FE-lovens behandlingskriterier.	Ingen.
Miljømæssige konsekvenser	Ingen.	Ingen.
Forholdet til EU-retten	Forslaget vedrørende FE's forpligtelse til sletning af lovligt tilvejebragte oplysninger indeholder ikke EU-retlige aspekter. Den foreslåede ordning vedrørende FE's adgang til passageroplysninger vurderes at være i overensstemmelse med EU-retten, herunder EU's Charter artikel 7 og 8.	

Overimplementering af EU-retlige minimumsforpligtelser (sæt X)	Ja	Nej X
--	----	----------

Til § 1

Til nr. 1 (§ 3, stk. 4 og 5, i FE-loven)

Den foreslåede ændring indebærer, at der indsættes et nyt stk. 4 og 5 i FE-lovens § 3, som bl.a. indebærer, at SKAT får pligt til at stille oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer til rådighed for FE.

Det foreslåede *stk. 4* indebærer nærmere, at told- og skatteforvaltningen (SKAT) skal videregive oplysninger om passagerer og besætning, som er udenlandske statsborgere, til FE, hvis tjenesten vurderer, at oplysningerne kan have betydning for varetagelsen af tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

I overensstemmelse med de almindelige regler for videregivelse af oplysninger mellem forvaltningsmyndigheder vil oplysningerne kunne videregives uden retskendelse. Oplysningerne vil endvidere kunne videregives uden samtykke fra de personer, som oplysningerne vedrører.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at FE vil kunne få adgang til oplysninger om udenlandske statsborgere, som luftfartselskaber registrerer om passagerer og besætningsmedlemmer i forbindelse med rejser til og fra Danmark. FE vil således kunne få adgang til de oplysninger, som luftfartselskaberne i medfør af toldlovens § 17, stk. 4, skal overføre til SKAT. Det drejer sig bl.a. om oplysninger om planlagt rejse dato, navn, adresse, kontaktoplysninger, rejserute, rejsestatus samt eventuelle oplysninger om medrejsende, jf. bilag 1 a til bekendtgørelse nr. 403 af 3. maj 2012 om toldbehandling, som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 1453 af 30. november 2016.

FE vil kun kunne få adgang til oplysninger, som kan have betydning for varetagelsen af tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet. Med FE's virksomhed rettet mod forhold i udlandet menes i denne sammenhæng de opgaver, der følger af FE-lovens § 1, stk. 1, hvorefter tjenesten har til opgave at tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser, og i den forbindelse indsamle, indhente, bearbejde, analysere og formidle oplysninger om forhold i udlandet af betydning for Danmark og danske interesser, herunder for danske enheder m.v. i udlandet.

Det vil alene være i forhold til FE's opgaver på dette område, at den foreslåede bestemmelse i FE-lovens § 3, stk. 4, vil kunne anvendes. Udveksling af oplysninger i andre sammenhænge vil derimod fortsat skulle ske i overensstemmelse med FE-loven og PET-loven samt de almindelige regler i persondataloven og forvaltningsloven, jf. nærmere herom i afsnit 2.2.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at oplysningerne vil kunne indhentes af FE efter et generelt relevanskriterium

(»kan have betydning«), svarende til FE-lovens § 3, stk. 1 (som ikke foreslås ændret), d.v.s. at det ikke på forhånd kan udelukkes, at oplysningen har relevans for FE's varetagelse af de pågældende opgaver. Det vil være FE – og ikke SKAT – der skal vurdere, om betingelsen er opfyldt.

FE kan således anvende adgangen til passageroplysninger m.v., når det kan have betydning for tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet at tilvejebringe sådanne oplysninger. Adgangen vil kunne anvendes til at tilvejebringe oplysninger vedrørende personer og destinationer, som tjenesten vurderer kan have betydning i f.eks. en terrormæssig sammenhæng eller med henblik på at udarbejde det efterretningsmæssige grundlag for Danmarks udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

FE vil i medfør af bestemmelsen alene kunne få adgang til oplysninger om passagerer og besætning, som er udenlandske statsborgere. SKAT vil således kun skulle videregive oplysninger til FE om udenlandske passagerer og besætning, også selvom FE i medfør af FE-lovens § 3, stk. 3, har hjemmel til at indhente oplysninger om bl.a. danske statsborgere, når en sådan person opholder sig i udlandet, og der er bestemte grunde til at formode, at den pågældende deltager i aktiviteter, der kan indebære eller forøge en terrortrussel mod Danmark og danske interesser.

FE's adgang til passageroplysninger vil dermed ikke omfatte oplysninger om danske statsborgere, men tjenesten vil kunne tilgå passageroplysninger om udenlandske statsborgere, som er omfattet af begrebet »i Danmark hjemmehørende fysiske personer«, for eksempel fordi de pågældende har dansk opholdstilladelse.

Det bemærkes i den forbindelse, at i det omfang passagerernes pasoplysninger foreligger, vil der også foreligge nationalitetsoplysninger, og på den baggrund vil der kunne ske en automatiseret frasortering af oplysninger om danske statsborgere. I de tilfælde, hvor der ikke foreligger pasoplysninger, forventes det, at der vil kunne ske en frasortering af oplysninger om danske statsborgere på baggrund af eksempelvis de angivne kontaktoplysninger. Det er FE's ansvar at fastsætte relevante kriterier til at foretage den fornødne frasortering af oplysninger om danske statsborgere med henblik på, at FE kun modtager oplysninger om udenlandske statsborgere. En sådan frasortering vil dog være afhængig af bl.a. kvaliteten og validiteten af de kontaktoplysninger, som passagererne har opgivet.

Som led i arbejdet med at automatisere frasorteringen af danske statsborgere, kan det ikke udelukkes, at FE kortvarigt får adgang til oplysninger om danske statsborgere i forbindelse med udvikling af filtreringsmekanismer, herunder tests af, om de anvendte filtre er effektive. Sådanne oplysninger vil blive slettet uden unødigt ophold.

Såfremt FE efter modtagelsen af passageroplysninger fra SKAT i forbindelse med sine aktiviteter konstaterer, at der

indgår oplysninger om danske statsborgere, forudsættes det, at FE uden unødigt ophold sletter oplysningerne. Det vil eksempelvis kunne være aktuelt i en situation, hvor en dansk statsborger med dobbelt statsborgerskab og med bopæl i udlandet har benyttet sit udenlandske pas i forbindelse med rejsen. Forpligtelsen til at slette oplysningerne indtræder fra det tidspunkt, hvor FE i forbindelse med sine aktiviteter konstaterer, at den pågældende person er dansk statsborger.

I de tilfælde, hvor FE efterfølgende konstaterer, at der i de tilgængelige passageroplysninger findes oplysninger om udlændinge, som er omfattet af begrebet »i Danmark hjemmehørende fysiske personer«, vil FE-lovens behandlingsregler, herunder videregivelses- og sletningsregler, finde anvendelse for FE's videre behandling af de modtagne passageroplysninger. FE's behandling af oplysningerne vil således skulle ske i overensstemmelse med FE-lovens behandlingsregler fra det tidspunkt, hvor FE konstaterer, at den pågældende udlænding er i Danmark hjemmehørende.

Det bemærkes, at FE ikke nødvendigvis ud fra de registrerede oplysninger vil kunne fastslå, om en person eksempelvis har opholdstilladelse i Danmark, og at FE ikke vil have en forpligtelse til at tilvejebringe yderligere oplysninger hos eksempelvis udlændingemyndighederne for at fastslå, om en person er omfattet af begrebet »i Danmark hjemmehørende fysiske personer«.

Tilsynet med Efterretningstjenesterne vil kunne efterprøve FE's tilvejebringelse af oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske personer efter bestemmelsen, herunder FE's vurdering af, om oplysningerne kan have betydning for tjenestens opgaver rettet mod forhold i udlandet, samt FE's efterfølgende behandling af tilvejebragte oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske personer.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.3 og 2.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås i *stk. 5*, at forsvarsministeren efter forhandling med skatteministeren kan fastsætte regler om, hvordan oplysningerne efter *stk. 4* skal stilles til rådighed for FE.

Der vil i den forbindelse kunne fastsættes regler om terminaladgang (onlineadgang) for FE til de it-systemer, hvor SKAT lagrer oplysninger modtaget fra luftfartsselskaberne m.v. i henhold til toldloven. Der vil også kunne fastsættes regler om, at FE modtager oplysninger via en dataoverførsel fra SKAT.

En terminaladgang til SKAT's it-løsning eller dataoverførsel fra SKAT vil skulle indrettes således, at FE kun får adgang til de relevante data, og således at der sikres logning af medarbejdernes tilgang til data, ligesom det sikres, at disse data kan tilgås på en sikkerhedsmæssig forsvarlig vis.

FE's søgning efter oplysninger i de it-løsninger, som tjenesten i henhold til bemyndigelsen vil kunne få adgang til, vil være begrænset til tilfælde, hvor de oplysninger, som der søges efter, kan have betydning for varetagelsen af tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet. I øvrigt gælder FE-lovens regler for behandling af oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer samt

de almindelige forvaltningsretlige principper om saglig forvaltning og proportionalitet.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 2 (§ 6 a i FE-loven)

I medfør af FE-lovens § 4, stk. 1, og § 5, stk. 1, finder bl.a. persondatalovens § 5, stk. 5, anvendelse for FE. Persondatalovens § 5, stk. 5, indebærer, at indsamlede oplysninger ikke må opbevares på en måde, der giver mulighed for at identificere den registrerede i et længere tidsrum end det, der er nødvendigt af hensyn til de formål, hvortil oplysningerne behandles.

Af den foreslåede bestemmelse i § 6 a, *stk. 1*, fremgår det indledningsvis i 1. pkt., at når FE i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at sager eller dokumenter m.v. ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, skal FE slette disse sager eller dokumenter m.v., uanset om slettefristen i § 6, stk. 1, er udløbet. Herved fastslås FE's forpligtelse til at slette sager og dokumenter m.v., inden den generelle slettefrist er udløbet.

Begrebet »aktiviteter« skal forstås bredt og omfatter alle de opgaver, som FE beskæftiger sig med. Begrebet omfatter således foruden operative aktiviteter også eksempelvis FE's opgaver i forbindelse med anmodninger om indirekte indsigt, jf. FE-lovens § 10.

Det bemærkes, at rådata som nævnt i afsnit 3.2.2.3 ikke er omfattet af behandlingsreglerne i bl.a. FE-lovens §§ 4 og 5, da der er tale om indhentede data, hvis indhold ikke er kendt. Rådata bliver således først omfattet af behandlingsbetingelserne i FE-loven fra det tidspunkt, hvor der foretages en videre behandling af disse data, hvorefter de ophører med at være omfattet af betegnelsen »rådata«. Den foreslåede bestemmelse vil i overensstemmelse hermed ikke meningsfuldt kunne omfatte rådata. Disse data er derimod omfattet af den generelle slettefrist i FE-lovens § 6, stk. 2.

Bestemmelsen indebærer også, at FE, hvis tjenesten i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at visse sager eller dokumenter m.v., der indeholder oplysninger om en person, ikke (længere) kan behandles, vil skulle overveje om også andre sager eller dokumenter m.v., hvori der indgår oplysninger om personen, skal slettes. Det bemærkes i den forbindelse, at FE efter den foreslåede bestemmelse i FE-lovens § 6 a, stk. 2, som udgangspunkt ikke er forpligtet til at slette enkeltoplysninger i dokumenter, der i øvrigt opfylder FE-lovens behandlingskriterier.

Det foreslås i forlængelse heraf at fastslå i bestemmelsen i *stk. 1, 2. pkt.*, at FE ikke er forpligtet til løbende af egen drift at gennemgå tjenestens sager og dokumenter m.v. med henblik på at vurdere, om betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, er opfyldt.

Den foreslåede bestemmelse fastslår således, at FE ikke – udover efter slettefristen i FE-lovens § 6, stk. 1 – er forpligtet til løbende at gennemgå tjenestens sager, dokumenter m.v. eller oplysninger med henblik på at slette sager, doku-

menter m.v. eller oplysninger, som ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2.

Det bemærkes, at bestemmelsens dokumentbegreb skal forstås bredt og bl.a. efter omstændighederne omfatter elektroniske filer m.v.

Det er med formuleringen »dokumenter m.v.« hensigten at tage højde for de forskellige måder, tjenesten sammenstiller og analyserer oplysninger på. Formuleringen omfatter således også eksempelvis en elektronisk sammenstilling af metadata, som f.eks. kan være oplysninger om parter og tidspunkt for en kommunikation.

FE vil dog fortsat skulle slette sager og dokumenter m.v., der ikke længere er relevante, og som FE f.eks. bliver opmærksom på som led i intern kontrol eller i forbindelse med en stikprøvekontrol foretaget af Tilsynet med Efterretningstjenesterne i medfør af FE-lovens §§ 15 og 17.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3.3 og 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Med den foreslåede bestemmelse i § 6 a, stk. 2, fastlægges det, at FE fremover – uanset FE-lovens §§ 4 og 5 samt § 6, stk. 1 og 3 – ikke er forpligtet til at slette lovligt tilvejebragte oplysninger, der ikke er behov for at bevare, hvis oplysningerne indgår i dokumenter m.v., som i øvrigt opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2.

FE vil således efter den foreslåede bestemmelse ikke være forpligtet til at slette lovligt tilvejebragte oplysninger, der indgår i dokumenter m.v., som i øvrigt fortsat kan behandles, jf. FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, selvom de konkrete enkeltoplysninger ikke længere opfylder betingelserne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2 (d.v.s. må antages at have betydning for varetagelsen af tjenestens opgaver efter § 1, stk. 1 og 4, eller er nødvendige for varetagelsen af tjenestens opgaver efter § 1, stk. 2). FE vil uanset slettefristen i FE-lovens § 6, stk. 1, heller ikke være forpligtet til at slette konkrete oplysninger, hvis oplysningerne indgår i dokumenter m.v., som skal bevares. Det samme gør sig gældende, hvis sletning af en oplysning er undladt i medfør af FE-lovens § 6, stk. 3.

Det bemærkes, at bestemmelsens dokumentbegreb skal forstås bredt og bl.a. efter omstændighederne omfatter elektroniske filer m.v.

Det er med formuleringen »dokumenter m.v.« hensigten at tage højde for de forskellige måder, FE sammenstiller og analyserer oplysninger på. Formuleringen omfatter således også eksempelvis en elektronisk sammenstilling af metadata, som f.eks. kan være oplysninger om parter og tidspunkt for en kommunikation.

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse i § 6 a, stk. 2, vedrører sletning på oplysningsniveau, hvorimod den foreslåede bestemmelse i stk. 1 vedrører sletning på sags- og dokumentniveau m.v. FE er således heller ikke forpligtet til at slette på oplysningsniveau, selvom FE i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at en konkret oplysning ikke længere opfylder betingelserne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, hvis oplysningen indgår i dokumenter m.v., som fortsat lever op til behandlingsbetingelserne i FE-

lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, og for hvilke slettefristen ikke er udløbet.

Den foreslåede ændring indebærer endvidere, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne i forbindelse med stikprøvekontroller i medfør af FE-lovens §§ 15 og 17 fortsat kan påse, om en sag eller et dokument m.v. som helhed fortsat lever op til behandlingsbetingelserne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, men at FE som udgangspunkt ikke i forbindelse med en sådan stikprøvekontrol vil være forpligtet til at slette enkeltoplysninger, der indgår i dokumenter m.v., der skal bevares.

Det bemærkes, at lovforslaget ikke indebærer ændringer i de nuværende slettefrister, der finder anvendelse for FE. FE skal således fortsat slette sager og dokumenter m.v., hvis den relevante slettefrist er udløbet, således at det grundlæggende hensyn bag persondatalovens § 5, stk. 5, om at forhindre unødvendig ophobning af data, fortsat varetages.

FE vil endvidere fortsat være forpligtet til at slette oplysninger, hvis det konstateres, at oplysningerne er tilvejebragt i strid med reglerne i FE-lovens § 3.

Med henvisningen til den foreslåede nye bestemmelse i FE-lovens § 10, stk. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 3, fastsættes det som en undtagelse til den nye regel, at FE fortsat er forpligtet til at slette enkeltoplysninger, der ikke længere er behov for at bevare, som led i den indirekte indsigtssordning, selvom oplysningerne indgår i dokumenter m.v., som der i øvrigt er behov for at bevare. Der henvises herom til lovforslagets § 1, nr. 3, og bemærkningerne hertil.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3.3 og 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 3 (§ 10, stk. 2, i FE-loven)

Det følger af FE-lovens § 10, stk. 1, at en i Danmark hjemmehørende fysisk eller juridisk person kan anmode Tilsynet med Efterretningstjenesterne om at undersøge, hvorvidt FE uberettiget behandler oplysninger om den pågældende. Tilsynet sikrer, at dette ikke er tilfældet, og giver herefter den pågældende meddelelse herom. Dette betegnes som den indirekte indsigtssordning.

I tilknytning til den ovenfor foreslåede bestemmelse i FE-lovens § 6 a, stk. 2, hvorefter FE som udgangspunkt ikke er forpligtet til at foretage sletning på oplysningsniveau, jf. lovforslagets § 1, nr. 2, foreslås det, at der indsættes et nyt stk. 2 i FE-lovens § 10, der fastslår, at FE – uanset § 6 a, stk. 2 – skal slette oplysninger, når det i forbindelse med en anmodning om indirekte indsigt konstateres, at oplysningerne ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2.

Den foreslåede bestemmelse i § 10, stk. 2, fastslår således, at FE fortsat vil have pligt til at slette enkeltoplysninger om en i Danmark hjemmehørende fysisk eller juridisk person, der anmoder om indirekte indsigt efter FE-lovens § 10, hvis det konstateres, at oplysningerne ikke (længere) opfylder behandlingskriterierne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, selvom det pågældende dokument, hvori oplysningerne ind-

går, i øvrigt opfylder behandlingskriterierne i FE-lovens § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3.3 og 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 2

Til nr. 1 (§ 17, stk. 4, i toldloven)

Virksomheder, der driver trafik med luftfartøjer, har i medfør af toldlovens § 17, stk. 4, pligt til at give oplysninger, som virksomhederne er i besiddelse af, om passagerer og besætning på disse fartøjer til told- og skatteforvaltningen til brug for udøvelse af toldkontrol og forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13.

Den foreslåede tilføjelse til bestemmelsen indebærer, at denne pligt til at give oplysninger fremover også omfatter afgivelse af oplysninger til brug for FE's virksomhed rettet mod forhold i udlandet. Denne virksomhed omfatter FE's opgaver som udenrigsefterretningstjeneste og militær efterretningstjeneste, som beskrevet i FE-lovens § 1, stk. 1.

Luftfartsselskaberne vil således i medfør af den foreslåede bestemmelse skulle afgive oplysninger til SKAT til brug for både toldkontrol, forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13 samt FE's virksomhed rettet mod forhold i udlandet.

Den ændrede affattelse indebærer ikke en udvidelse af luftfartsselskabernes eksisterende oplysningspligt.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.3 og 2.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 2 (§ 17, stk. 6, i toldloven)

Det følger af toldlovens § 17, stk. 6, at skatteministeren efter forhandling med justitsministeren fastsætter nærmere regler om luftfartsselskabernes pligt til at give oplysninger om passagerer og besætning, herunder hvordan oplysningerne stilles til rådighed for told- og skatteforvaltningen og med hvilke intervaller oplysningerne skal meddeles. Der kan endvidere fastsættes regler om told- og skatteforvaltningens behandling af de oplysninger, der modtages.

Skatteministeren har udmøntet denne bemyndigelse i bekendtgørelse nr. 1453 af 30. november 2016 om ændring af bekendtgørelse om toldbehandling. Bekendtgørelsen indeholder bl.a. regler om, hvilke nærmere bestemte oplysninger, luftfartsselskaberne har pligt til at afgive, hvordan oplysningerne skal afgives m.v.

Det foreslås, at bemyndigelsen i toldlovens § 17, stk. 6, 1. pkt., ændres, således at skatteministeren efter forhandling med justitsministeren og forsvarsministeren fastsætter nærmere regler om oplysningsforpligtelsen.

Den foreslåede ændring vil ikke have betydning for de regler, som allerede er udstedt i medfør af bemyndigelsen.

Såfremt der måtte være behov for at foretage ændringer i udmøntningen af bemyndigelsen i toldlovens § 17, stk. 6, 1. pkt., vil dette således efter lovens ikrafttræden skulle ske efter forhandling med både justitsministeren og forsvarsministeren.

Til § 3

Bestemmelsen vedrører lovens ikrafttræden.

Det foreslås i *stk. 1*, at lovens § 1, nr. 2 og 3 (om FE's sletning af lovligt tilvejebragte oplysninger), træder i kraft 1. juni 2017.

Det foreslås i *stk. 2*, at forsvarsministeren fastsætter tidspunktet for ikrafttræden af lovens § 1, nr. 1, og § 2 (om bl.a. told- og skatteforvaltningens pligt til at videregive passageroplysninger om udenlandske statsborgere til FE).

Bestemmelsen indebærer, at FE ved lovens ikrafttræden også vil få adgang til passageroplysninger, som told- og skatteforvaltningen har modtaget fra luftfartsselskaberne før ikrafttrædelsestidspunktet.

Til § 4

Bestemmelsen vedrører lovens territoriale gyldighed.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Den foreslåede ændring af FE-loven, jf. lovforslagets § 1, kan dog ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger. Dette er i overensstemmelse med FE-lovens § 22, hvorefter loven ikke gælder for Færøerne og Grønland, men ved kongelig anordning helt eller delvis kan sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Sagsområdet vedrørende toldloven er overtaget af Færøerne og Grønland. De foreslåede ændringer af toldloven skal derfor ikke kunne sættes i kraft for Færøerne og Grønland.

Lovforslaget sammenholdt med gældende ret

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

I lov om Forsvarets Efterretningstjeneste (FE), jf. lovbekendtgørelse nr. 1 af 4. januar 2016, foretages følgende ændringer:

§ 3. ...

Stk. 2-3. ...

Stk. 4. Forsvarets Efterretningstjeneste kan indsamle og indhente oplysninger, der er nødvendige for tjenestens øvrige virksomhed.

1. I § 3 indsættes efter stk. 3 som nye stykker:

»Stk. 4. Told- og skatteforvaltningen skal videregive oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer til Forsvarets Efterretningstjeneste, hvis tjenesten vurderer, at oplysningerne kan have betydning for varetagelsen af tjenestens virksomhed rettet mod forhold i udlandet og oplysningerne vedrører personer, der ikke er danske statsborgere.

Stk. 5. Forsvarsministeren kan efter forhandling med skatteministeren fastsætte regler om, hvordan oplysninger efter stk. 4 skal stilles til rådighed for Forsvarets Efterretningstjeneste.«

Stk. 4 bliver herefter stk. 6.

2. Efter § 6 indsættes i *kapitel 3*:

»§ 6 a. Bliver Forsvarets Efterretningstjeneste i forbindelse med sine aktiviteter opmærksom på, at sager eller dokumenter m.v. ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, skal disse slettes, uanset om slettefristen i § 6, stk. 1, er udløbet. Forsvarets Efterretningstjeneste er ikke i øvrigt forpligtet til løbende af egen drift at gennemgå tjenestens sager og dokumenter m.v. med henblik på at vurdere, om betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, fortsat er opfyldt.

Stk. 2. Forsvarets Efterretningstjeneste er uanset bestemmelserne i § 4, § 5 og § 6, stk. 1 og 3, ikke forpligtet til at slette oplysninger, der ikke opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, hvis oplysningerne indgår i dokumenter m.v., som i øvrigt opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, jf. dog § 10, stk. 2.«

§ 10. ...

Stk. 2. Hvis særlige forhold taler herfor, kan Tilsynet med Efterretningstjenesterne pålægge tjenesten at give hel eller delvis indsigt i oplysninger som nævnt i § 9, stk. 1.

Stk. 3. En person, der har fået meddelelse efter stk. 1, har ikke krav på en ny meddelelse før 6 måneder efter sidste meddelelse.

§ 17. ...

Stk. 2-3. ...

Stk. 4. Virksomheder, der driver trafik med luftfartøjer, har pligt til at give oplysninger om passagerer og besætning på luftfartøjer, som virksomhederne er i besiddelse af, til told- og skatteforvaltningen til brug for udøvelse af toldkontrol og forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13.

Stk. 5. ...

Stk. 6. Skatteministeren fastsætter efter forhandling med justitsministeren nærmere regler om oplysningsforpligtelsen efter stk. 4, herunder hvordan oplysningerne stilles til rådighed for told- og skatteforvaltningen og med hvilke intervaller oplysningerne skal meddeles. Der kan endvidere fastsættes regler om told- og skatteforvaltningens behandling af de oplysninger, der modtages.

3. I § 10 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»*Stk. 2.* Konstateres det i forbindelse med en undersøgelse efter stk. 1, at Forsvarets Efterretningstjeneste behandler oplysninger, som ikke længere opfylder betingelserne i § 4, stk. 2, og § 5, stk. 2, skal disse oplysninger slettes uanset § 6 a, stk. 2.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

§ 2

I toldloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1223 af 20. september 2016, som ændret ved lov nr. 1881 af 29. december 2015, foretages følgende ændringer:

1. I § 17, *stk. 4*, ændres »til brug for udøvelse af toldkontrol og forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13.« til:

»til brug for

- 1) udøvelse af toldkontrol,
- 2) forebyggelse og efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13, og
- 3) Forsvarets Efterretningstjenestes virksomhed rettet mod forhold i udlandet.«

2. I § 17, *stk. 6*, indsættes efter »justitsministeren«: »og forsvarsministeren«.

§ 3

Stk. 1. § 1, nr. 2 og 3, træder i kraft den 1. juni 2017.

Stk. 2. Forsvarsministeren fastsætter tidspunktet for ikrafttræden af § 1, nr. 1, og § 2.

§ 4

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men § 1 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.